

Архів з бідожу.
Чортківсько - Березанська округа ОУН

ПАПКА

для 226

паперів

Брошура „Українська культура під більшовиками“ („Нарис, написаний на основі праці С. Михалюшина „Культурна політика більшовиків і український культурний процес“ [1939]. Скорочений, децю додано і змінено“)

20 р.

Храйні дати: 1947р.
Кількість документів: 1
Кількість аркушів: 40
Зберіати: постійно

A.

1

У К Р А Ї Н С Ь К А
К У Л Т У Р А П І Д Б О Р Ь Ш И К А М И

1948

Воля народам!

Воля людині!

УНІВЕРСАЛЬНА
 КУЛЬТУРА
 БОЛШЕВИЗМУ

Нарис, написаний на основі праці
 С.Николишина "Культурна політи-
 ка большевиків і український
 культурний процес" /1939/. Ско-
 рочений, децю додано і змінено.

I. УКРАЇНСЬКА КУЛЬТУРА І БОЛЬШЕВИКИ

По упадку української держави в 1917-20 рр., на Україні йде далше боротьба за визволення. Боротьба ця охоплює політичне, культурне, господарське життя. Ми здержимося основніше на культурному відтинку.

наперед кілька слів про культуру і її суть. Слово культура в українському приміненні охоплює всі ділянки духового життя народу, це наука, письменство, мистецтво у всіх видах, художнє, архітектурне, музичне, театральне, вкінці т. зв. народна культура, це є творчість широких народних мас у всіх вище згаданих видах. Не ріст культури в даній країні чи державі має вплив стан освіти і шкільництво взагалі та стан культурно-освітніх товариств.

Очевидно, що рішальним чинником культурного життя, його орсту чи занепаду є позитивна чи негативна постава держави. Держава може пособляти ріст культури, може її нищити.

На світі немає одної культури. На зміст культури має вплив і рішає про неї в першій мірі життя народу, потім держави, далі суспільної ідеї, даї, культуру можна зв'язувати з життям отану, класу, середовища. Тому маємо національні культури, як: англійська, німецька, українська, далі національно-державні, як: римська, геленська, вавилонська, британська, австрійська і др., світоглядом-партійні як: християнська, націоналістична, фашистівська, большевицька і др., далі можуть бути культури буржуазна, пролетарська, селянська, вкінці можемо говорити про культуру європейську, американську, азійську і др. підкреслюючи спільні деякі моменти духового життя, що проявляється довгий час на цих континентах.

Найсильнішим однак моментом, що рішає про зміст народу в життя народу і його ідея.

Культура є одним з проявів життя народу.

Вона не може бути самоціллю, вона є засобом зміцнення внутрішнього життя народу, середником поширення впливів народу на зовні. Іншими словами культуру використовується для політики, вона є одна з політичних середників. Народ чи держава, щоб поширити свої впливи на другі народи чи держави старається наперед опанувати їх культурно. Культура це троякий кінць в політиці.

Большевики створили свою державу, не забули і про культурну перебудову в Росії. Вони рішили: знищити всі в. культури царської Росії, відбудувати свою культуру /пролетарська соціалістична/, в основу своєї культури покласти марксизм, оперти її на науці, в кінці сконцентрувати всі культурні засоби в руках партії і цим досягнути повної нагляд над розбудовою нової культури. Культура в руках большевиків мала бути дуже гнучким способом зцілення нової держави і підготовки мільйонів радянського громадянства до нового життя. Все, що послаблювало в большевицький культурний централізм, мало бути знищено.

Ця постава большевиків спричинила річ явна дуже активний спротив всіх народів в. Росії; зокрема України. Використовуючи всі сприятливі обставини, користуючись різними засобами носії українського культурного життя, ніколи не задовольнилися лінією большевицького культурного центра, а проводили послідовно свою роботу.

Засоби української культурної боротьби під большевиками олідує:

-1/ Українізація. Українська культура звела бій з чужими московською і польською культурами за рішальний вплив української культури в Україні. Українська мова отала державною, культура легалізувала:

2/ Всеукраїновкість /обборніть/ культурної творчості. Культурний зв'язок з усіма українськими землями. Поширення впливів української культури на робітництво. Не інтернаціоналізм, але здобуття впливів поза українськими етнографічними територіями. Азіатський ренесанс /відродження відсталих народів Азії і культурний зв'язок з Україною/.

3/ Зміна відродженецької на розбудову методу праці /поглиблення і поширення української культури серед українських мас/.

Визвольна ціль, а черед те революційність та соціальність змісту. Культура скорше селянська ніж пролетарська, бідш національна ніж соціальна. Намагання організуватись та націоналізуватись.

4/ Боротьба проти комуністичної ідеології єдності з Москвою та совєтських змін.

Українська культура в боротьбі з більшовиками річ ясна була у гіршому становищі як більшовики. Одначе добродільно не здавалась, а завзято боронила своїх позицій.

Повний ріст української культури забезпечить тільки українська держава.

Свідомість цього не знеохочувала українських культурників. Заохотою для них був факт двотисячлітнього існування української культури, її передова роль в історії Сходу Європи і її глибокий зв'язок з українським народом. Більшовицьке культура була культурою зайд, культурою накидувалою, тому так тяжко прилодилося більшовикам культурно організувати Україну, мимо зовнішньої фізичної сили. В цій боротьбі української культури з більшовиками розрізняємо три періоди: Перший період русифікації /1917-20 рр./, більшовики в наступі все русифікували.

Другий період українізації /1923-32 рр./, більшовики відступають, дозволяють існування українсь

кої культури і мови, щоб перетягнути на свою сторону українські маси. Третій період советизації /радянїзації 1933 р. до сьогодні/ спроба творення єдиномовного народу і культури в ССРСР /радянський народ, радянська культура/. Очищення території від націоналізму.

II.

РУСИФІКАЦІЯ.

Суть і поділ.

В цьому періоді більшовики намагаються не тільки на культурному відтинку, але у всьому житті все чуже нищити. Це час воєнного комунізму. Більшовикам являється як нова ідея, тому на своєму шляху до цілі все нищить. Культурне життя у періоді убоге. більшовики ще не мають нічого нового, їде громадянська війна, непригожа для культурного розвитку.

На Україні культура також починає тільки ставати на ноги. В буркливий період цих літ не дає її набрати виразного змісту і сили.

Про тодішню більшовицьку культуру можна мало сказати, вони її нищили взагалі. "долой культуру". Коли ж ходить про її зміст, то вона була російською. Всі революційні первні московського центра, що вплилися в більшовицьку революцію намагались в час громадянської війни використати для нищення всього немосковського. Тому більшовики в цьому періоді нанесли культурі України Удар. Удар цей одначе не обогнув своєї цілі, не розбив української культури. Причиною відпорности української культури були українська національна революція і українська державність. І тому в цьому періоді дається відмітити два етапи:

5

1/ Етап безоглядного нищення всього українсько-го, більшовики руйнують відкрито "просвіти" ко-операції, українську школу, установи українськ-их діячів, українську державність. Це в час боротьби УНР з більшовиками. В цьому часі боль-шевики пізнають, що з Україною так легко не пі-де, що одним ударом її не знищити і тому насту-пає другий етап цього періоду.

2/ Етап толерації /визнання/. Більшовики 4.III. 1918 р. проголошують самостійність Укра-їнської Радянської Республіки, а весною 1919 р. III-ий з'їзд Рад проголошує утворення УРСР. Легалізується українська державність і культура. Більшовики намагаються приєднати український на-род. Визнають українську націю і державність як таку. Про цю тенденцію в політиці більшовики на Україні говорить виразно постановою VIII Кон-ференції Російської Комуністичної Партії /РКП/ з 2 - 4. XII. 1919 р. "Допомагати усуненню всіх перешкод для вільного розвитку української мови і культури. Оскільки на ґрунті вікового пригніч-чення серед відсталого частини українських мас спостерігається націоналістичні тенденції, ста-витись до них із найбільшою толерацією і обе-режністю. Здійснювати право трудящих мас вчити-ся і порузуватися рідною мовою. Вжити заходів, щоб по совєтських установах була достатня кіль-кість службовців, що володіють українською мовою і щоб на далі ці службовці знали українську мову. Ця політика визнання української культури принесла більшовикам користь. Цим вони зміogli перетягнути на свою сторону частину українського населення, а головно інтелігенції." Вступ бо-ротьбістів до КП/С/У в 1920 р. формально завер-шив цю зміну культурної політики більшовиків в Україні. Треба однаке ствердити, що визнання української держави і культури більшовиками не

дало великих успіхів для України. В основному, це період русифікації - нищення української культури.

Стан української культури.

Стан української культури цих років дуже нужденний. Большевики все націоналізували, зосредили в своїх руках, про українську культуру не дбали. Під толеранцією розумівся дозвіл говорити і приватно працювати по-українськи, без небезпеки бути явно за це розстріляним.

Фактично большевики в цей період намагаються шкодити українській культурі. Вони розстріляли поета Грицька Чупринку /8. 8. 1921 р./, скрито вбили композитора Леонтовича, малярів Мурашка, Лозовського, історика Сфєменкову, журналістів Ларудного, Пугача, Леонарда Бочковського і др.

Сяк-так жив український театр, а причина в цьому, що був незалежний від держави. В 1920 р. Гнат Бра заснував театр ім. Франка, Марко Терещенко - театр ім. Михайличенка /існував до 1925 року/, а Лесь Курбас у 1922 р. "Березіль".

На відтинку музики в 1920 р. засновано хор "Думка" та сітку окружних капел. В 1921 році товариство ім. Леонтовича з філіями по всій Україні.

Шкільництво ледви животіло. Створені за української держави вищі і нижчі початкові школи вдержувались дуже важко. Існувало коло сотні українських гімназій, 2 українських університети /Київ та Кам'янець/ та історично-філологічний факультет у Полтаві. Щоб знищити українське шкільництво, большевики послуговувались принципом шкільного плебісциту. Створені за самостійності науково-дослідні інститути в рямах Української Академії Наук не одержували жодної державної допомоги. Академія Мистецтв, що була першою високою мистецькою школою в Україні і

6
виготворила оригінальний український стиль, - Нарбут у графіці, Бойчук у малюванні - ніколи вже не прийшло до такої суто-національної творчості; як за часів української державності.

Українська наука в ці часи зосереджувалася не в Академії Наук, а в Українським Науковим Товаристві. В 1921 році товариство з національного перетворилося на Всеукраїнську Наукову Асоціацію з сіткою місцевих філій і видавництвом. Товариство мало два відділи, 17 секцій, багато комісій, музей, бібліотеку, будинок і т. д.. Матеріальні ресурси товариства не росли, а зменшувались. а особливо, коли націоналізовано його друкарню та припинено продажу його видань. 14.VI.1921 р. товариство злилося з Академією у Всеукраїнську Академію Наук, при чім більшовики два рази в цьому періоді скорочували штати Академії. Українські вчені держались. Часто голоду рятували їх селяни, приносячи для них клунки з харчами.

Про цей поганий культурний стан в Україні говорить дуже виразно факт, що до 1923 р. в Україні не було жодного журналу, типу передвоєнного "Літ. Наукового Вістника" або пізнішого "Червоного Шляху" чи "Життя і Революція".

Про цей важкий стан української культури говорить дуже виразно стан українського друку, що замість рости, опадає в порівнянні з московським. Ось він:

Р о к и	к н и ж о к		г а з е т	
	У к р.	м о с к.	У к р.	м о с к.
1917	747	452	158	695
1918	1084	386	239	319
1919	665	726	237	221
1920	467	369	125	149
1921	214	448	123	182
1922	156	491	53	168

Важне в цьому періоді це - визнання української культури Москвою.

В цей час українська культура починає пристосовуватись до советського ладу. Як українське громадянство так і уряд намагаються продовжувати цю акцію. Перші з української сторони пішли в цьому напрямі боротьбіти.

Творчість того періоду позначена характером шукання шляхів. Українська культура радянізується, на місце старих "Просвіт" приходять "Пролеткульт" другого травня 1922 р..

Боротьба двох культур.

Одним з засобів русифікації в Україні мала бути т. зв. ідея боротьби двох культур, цебто: культури російської та української. Визначи українську культуру большевики намагались побити її, давши однакові права російській. Московських централістів затривожила факт росту української культури. З початку опанування України большевиками російська культура була в кращому положенні. Багато укр. культурників згинуло, виемігрувало, а то і не брало участі в культурному житті. Російська культура мала за собою партію і весь російський і русофільський елемент в Україні, вона мала вплив в українському шкільництві /принцип т. зв. плебісциту/.

З часом, однак, справа змінилася. В партії опинились українці, а що найважливіше, російська культура втратила вплив на шкільництво в Україні від грудня 1919 р. перестала обов'язувати принцип т. зв. плебісциту. З цього моменту українська дитина належить українській школі. Зукраїнізована українська школа стала дуже важним засобом опанування зрусифікованого міста. Українська стихія, програвши військово-повстанчу баталію готується до культурної війни з московським духом.

І в цей момент вириває ідея боротьби двох

культур. У бюлетені Всеукраїнської Конференції КП/б/У 17. XI. 1920 року є такі слова це погляд Зінов'єв-а:

"Зробити так, щоб ніхто не міг запитати, що ми хочемо передати українському селянинові говорити українською мовою... Через ряд років переможе та мова, що має більші коріння, то життєвіша, що культурніша".

Про цю справу в "Комуністі" з 24.III.1923 р. появилася промова Д. Лебеда, секретаря ЦК КП/б/У. "З того часу, - казав він, - як ми ліквідували націоналістичний бандитизм, коли почав слабшати вплив українських шовіністів, у нас оклався такий стан, за якого робота наших органів освіти в українському селі почала давати негативні вислід".

Лебеда застрашувала українізація українського шкільництва.

"Ми теоретично знаємо, - казав він, " що боротьба двох культур неминуха. В Україні через певні історичні обставини культура міста є російська, культура села - українська... Поставити собі за завдання активно українізувати партію, цебто і робітництво... це значить стати на точку зору нижчої культури села порівняно з вищою культурою міста".

Підтримуваний московськими більшовиками запропонував Лебідь за принципом культурної політики більшовиків заваду боротьби двох культур в Україні. КП/б/У в цій боротьбі мала би бути нейтральною, українська культура була і далі культурою толерованою і приватною справою приватних людей. Російська, звичайно, мала б перевагу у КП/б/ у всіх росіян і москвофілів..

Ідея боротьби двох культур була на руку лише московсько - більшовицьким русифікаторам. Російська культура, маючи перевагу у КП/б/ - біль-

шість її членів росіяни - далі, в широкому загальному адміністрації в Україні і то, керівної, була б вийшла побідником з цього двобору. На попертя українська культура могла числити тільки зі сторони КП/б/У. Українські комуністи могли реально обороняти українську культуру. КП/б/У однак повинна бути нейтральною. Оборонцями української культури оставались тільки безпартійні українці, що у висліді не мало ніякого практичного змісту.

Цей факт затривожив усе тодішнє українство. В обороні української культури стало все українське громадянство. Партійні і безпартійні, угодове і революційне. Наближалась нова боротьба. Мареву нової боротьби в Україні не було на руку більшовицькій Москві. Тому з лебедівщиною скоро покінчено.

Москві йшло про прилучення УРСР до совєтської федерації, що і сталося в грудні 1922 р..

Щоби надолужити Україні за політичне обмеження (прилучення УРСР до СРСР) більшовики за-нехують на деякий час - русифікацію, йдуть на культурні уступки для України і вводять так звану українізацію. Ухвала про українізацію пов'яється дня 1 серпня 1923 р., основна її ідея виложена такими словами:

"Робітничо-селянський уряд визнає за потрібне... Протягом найближчого періоду зосередити увагу держави на поширення знання української мови. Внаслідок цього часу формальна рівність між двома найпоширеннішими в Україні мовками, українською і російською, недостатня. Внаслідок невеликого розвитку української культури взагалі, внаслідок браку відповідних підручників, відсутності достатньо підготованого персоналу, життя, як показав досвід, спричиняє певагу російської мови.

Щоб усунути ту нерівність робітничо-селянський уряд уживав таких практичних заходів, які, додержуючись рівноправності мов всіх національностей на українські території, мусять забезпечити українській мові місце відповідне чисельності та питомій вазі українського народу на території УРСР.

Уведенням українізації кінчається на Україні і період русифікації. Українська культура була визнана державною культурою, нею мала опікуватись УРСР.

— Тепер кілька слів про радянську культуру в Україні. Большевики на початку свого панування на Україні проголосили смерть старій українській культурі і почали творити нову культуру, яку звали пролетарською. Була багато невиразного в теоретичних основах нової культури. Одне було янє. Такої культури в Україні ще не було. Не було кому серед большевиків творити — цієї нової культури, тому замість пролетарської творилаось революційна українська культура, або навіть бунтарська. Ідеалом її було все нове, протилежне цьому, що було досі. Змістом своїм нова культура була соціальна, спиралась на марксизмі пропагуючи класову боротьбу. Шукання за новими формами і змістом часто доходило до абсурду.

Як методи творчості для неякої цілі використовувано т. зв. символізм а потім футуризм. В цьому часі починається формуватись т. зв. пролетарський реалізм.

національна ідея в цьому періоді проявляється в культурі як революційна ідея. Найпопулярнішою темою творчості була революція, а не пролетарят, політичним ідеалом був соціалізм чи навіть комунізм. Ця культура була зросєю в руках партії. З національного погляду найваж-

нішим політичним фактом в цій культурі було її саме існування. Дозволяючи існування української культури большевицька Москва боронила-сь від заходів русифікації України. Квалітет української культури була її на руку.

III

У К Р А Ї Н І З А Ц І Я

Поділ - початки українізації

Період українізації має свої досить виразні етапи. Перший - 1923 - 25 р., початки українізації, другий, 1925 - 28 р., час розвитку, етап дискусій і третій, 1928 - 32 р., кінець українізації. В двох перших етапах: 1923 - 28 рр., перед ведуть українські боротьбісти, при кінці українські большевики.

Українське культурне життя для українців дуже блисько зв'язане своїм змістом і культурним життям довоєнної України з українською національною культурою в часі української державности. Під формою радянізму чи соціалізму крилася українська духовність. Це природне. Українську культуру в тому часі очолюють боротьбісти зв'язані досить тісно з старими українськими традиціями, українським народництвом. Справами керує наркомат Народної Освіти, а потім ще й Комітет в справах мистецтва. Українська культура має повне оперття держави - УРСР, а що найважливіше кермують її життям боротьбісти Влакитний, Гринько та Шумський, що виростили на українській народній традиції.

Боротьбісти в керівництві українською культурою ставили собі за ціль підтримати самостійність і соборність української культури. Організаційна система освіти УРОР була побудована відмінно як в Москві. Боротьбісти уводячи

реформи, намагались організаційно відрізати українську культуру від російської оскільки це було можливе. Вони тримались засади всеукраїнськості інституції УРСР. Вони боронили самостійність українських мистецьких письменницьких організацій, поборюючи всі намагання федерацій і об'єднань з Москвою, Нпр. "Гарт" вів завзяту боротьбу а "Плугом" за це, що "Плуг" нахилився до співпраці. А коли російські письменники отворили на Україні свою асоціацію ВУАПП з метою втягнути туди українців - українці мали мати там тільки свою секцію. Блакитний Елен /голова "Гарту", боротьбіст/ виступав мужньо і проти "Плугу" і проти ВУАПП-у. Голова "Плугу" Микитенко згодився на співпрацю і одержав тільки один голос в управліді ВУАПП.

Період 1923 - 25 рр., це завзята боротьба двох культур на Україні. Доч лебедівщина була зліквідована, офіційно боротьба продовжувалась. Треба підкреслити, що в цій боротьбі українська культура вишла побідником. на це зложилось ряд причин, а саме: з України виїхало дуже багато російського елементу в Москву - там був центр большевицької держави, умер Ленін /21.І.1924 р/ і в большевицькому центрі почалась боротьба між керівниками партії і держави за владу, не було часу займатися Україною. Українізаційна акція в Україні мала пропагандивне значення за кодоном - большевики думали посилити революційні рухи в Європі, а особливо на західних Українських і білоруських землях і до цього їм був потрібний аргумент національної, культурної "самостійності" національностей в СРСР. на перемогу української культури оклалися внутрішньо українські причини, ось вони: українці масово вступають до компартії і радянських установ. Українство перебирає в поважному проценті

державне життя в свої руки. Українці отарають-
ся опанувати міста, з початку опануванням
театрів і так за українізації засновується в
Харкові п'ять великих театрів - Березиль, Опе-
ра, драматичний, Червонозаводський театр,
Музична Комедія, театр малих форм - "Веселий
Продетар" та театр для дітей. В Києві чотири -
Драматичний ім. Франка, опера, робітничо-селян-
ський та для дітей. В Одесі три - драматичний,
опера та робітничо-селянський. на Донбасі та-
кож три, у Дніпропетровську два, в багатьох
інших містах робітничо-селянські та мандрівні.

Далі українці розбудовують органи гро-
мадської думки закладають різні нові журнали,
українізують старі. Так зазначено в 1923 р. два
великі науково-літературні журнали "Червоний
Шлях" у Харкові та "Життя і Революція" в Києві.
Крім цього "Плуг" мав свій орган "Плужанин",
а музики "Музику" і т.д. В цьому часі на зріст
українського елементу має вплив також участь
української національної інтелігенції в держав-
ному культурному житті, яка до цього часу не
уділялась. Посилення українського елементу окрім
цього також факт розв'язання Української Комуніс-
тичної Партії - /УКП/ 24.XII.1924 р. /лемент
якої більшість перейшли до КП/б/У.

Перший період українізації це період дуже
всесторонньої напруженої, однак хаотичної праці.
Українські культурники не знають на яку стати.
Пишеться багато про революцію і Жовтень. Всіх
однаке заставляє факт чи це не вплине на зріст
повстанчих настроїв на Україні. З другої
сторони національне середовище яке до україні-
зації сиділо досить тихо і було майже нелегаль-
ним тепер включається в роботу особливо на
культурному відтинку.

На Україні в цей час існує два ідейно-культур-

ні центри, офіційний радянський Харків /столиця УРСР/ і національний Київ. В Харкові збирається все большевицьке і комуністичне шире чи удаване, а Київ живе надіями на національну революцію. Київ намагається впливати на Харків, опанувати його, щоб через його вплив впливати на ціле культурне українське життя.

В цьому першому українському етапі появляється в українському культурному житті питання, яка ціль української культури, на що її твориться, кому вона потрібна.

Чи українська культура підготує світову революцію, чи українську державність. З Леніном чи Петлюрою.

Наступний етап це питання старається розв'язати, це його суть. Це етап т. зв. культурної дискусії /літературної, театральної, політичної, економічної/.

Видвигнув ці питання перед широким загалом і намагався дати на них відповідь Микола Хвильовий.

Микола Хвильовий характеристика

Микола Григорович Хвильовий /правдиве прізвище Рітільов/ народився 1. XII. 1893 р. в поселку Троостянці, Охтирського повіту в Харківщині. Батько його був звичайний робітник. Робітником пізніше був і Микола. По вибуху великої війни, тобто 1914 - 16 рр. перебував на фронтах, а з вибухом революції 1917 р. брав участь у революції. До шкіл майже не ходив, а освіту здобував собі сам.

В літературі з'явився 1917 р., хоч писати почав вже раніше. Літературну діяльність почав ліричними віршами, що друкували вперше по газетах, а потім у "Шляхах Мистецтва". Згодом перекинувся Хвильовий на прозову творчість. Перша збірка його новел появилася друком

1923 р. під назвою "Сині Етюди", куди ввійшли твори писані ще в 1921-23 рр. В 1924 рр. вийшла друга збірка новель - "Осінь", писаних у 1921-23 рр. В 1927-28 рр. всі твори півилися в збірному виданні в двох томах. Третій том, куди мали ввійти "Бальдінепи", не побачив світу.

Хвильовий це пролетарський письменник, комуніст, член КП/б/У, брав участь в громадянській війні в Україні як член Червоної Гвардії.

Коли йде про характеристику Хвильового, то найкращим поняттям, що віддало б зміст його постаті це - революціонер.

Брав участь в революції в Україні як комуніст і з цієї революції вийшов націоналістом. Ідейно покинув лави большевиків, пізнавши їх дійсне обличчя і став до боротьби з большевизмом. З цього його революційність.

Про переродження Хвильового наводимо в його творчості новель "Аромантика". Хвильовий зводить зо своїм "Я" бій, убиває матір як символ всього старого і одідиченого і переключається на нове життя революціонера.

Про Хвильового говорили: "Воістину Хвильовий сам хвильється і других хвильє".

Це була натура діяльна, пристрасна, творча. орієнтувався дуже легко у всіх справах, мав на все свій погляд, творив і впливав на середовище.

Як письменник був блискучим стилістом і цим висувався на керівника української літератури і культури взагалі.

Хвильовий був членом компартії. Це давало йому можливість, бодай спершу легально, почати говорити. Затонський писав про нього:

- Він сам хвильється і інших хвильє, а дехто користується тим і випускає його наперід - хай він говорить те, що їм не зручно. Який "дирий" наприклад, може отверто виступити в

радянській пресі в радянському журналі. Коли б він виступав, тоді б всі відповідні установи ДПУ, тому йому вчепилися б в бороду".

Хвильовий виступав як партієць в обороні української культури, обороняв її більш успішно як письменники неспартійні, а що найважливіше він зумів своєю діяльністю перетягнути на українську сторону ряд українських партійців, які до цього часу були в полоні большевицької Москви. Хвильовий був носієм української революції з серед большевиків-українців.

Творчість Хвильового була не тільки творчістю шукання, вона завершилася. Хвильовий дав Україні ціль. Він її оформлює, пропагує, обороняє, а вкінці за неї гине. Хвильовий не переміг - умер. Причина його поразки в цьому, що він не зумів зорганізувати навколо своєї ідеї мас і носіїв. Хвильовий мав ідею, але не мав зброї, мав популярність, авторитет, а не мав організації, до обороняв б його.

Хвильовий замкнувся у ВАШІТЕ, серед всіх найближчих і найкращих визнаючих, замість піти в маси.

За своєї ідеї Хвильовий був визнаний компартією еретиком, націоналістом, фашистом, "каввся", одначе кампанія проти нього не припинялася. Доб не бути жертвою "пролетарського суду" і бути обою до кінця. Хвильовий застрілювався дня 15. У. 1938 р.

Ідеї Хвильового

Дискусія, що її очолив і оформив Хвильовий оформилась ідейно такими гаслами:

Європа а не Москва. Це основне гасло діяльності Хвильового. Шукання зв'язків і зразків української культури Хвильовий задержується на духовості Європи. Іде йому про т. зв. "психологічну Європу". Не класова, не расова не станова, а саме психологічна.

Активна, творча Європа, що рекрутує своїх визна-
вців зі всіх класів і станів. Європа ко-
мандна, Європа за змістом вищості, Європа з ци-
вілізацією. Хвильовий писав:

"Європа - це досвід багатьох віків, це не
така Європа, що її Шпенглер оголосив "на за-
каті", не та, що гине, до якої вся наша нена-
висть. Це Європа грандіозної цивілізації,
Європа - Гетте, Дарвіна, Байрона, Маркса і др.
Це та Європа, без якої не обійдуться перші
фаланги азійського ренесансу. Питання Європи
в українській культурі було порушене Шумським
як: Європа чи просвіта, і було підтримано
речитком українських культурників Зеровим під
кличем "Ад фонте!" /- до джерел/. Творити та-
ку культуру, культуру європейського рівня, міг
тільки - в Європі, в протилежність до колоній,
самостійний і державний народ. Отже...

- 1/ Хоч дискусія мала характер культурний,
стала політикою, точніше культурою і політикою.
- 2/ Азіатський ренесанс /відродження/, друге
важне гасло Хвильового.

Зеров ось що каже про повстання і зміст цьо-
го поняття: "Перше виразно появилася віра у
великий ренесанс азіатський у Хвильового в опо-
віданні "На глухій шляху". Як мислять собі Йо-
го Хвильовий. Гадаю, Хвильовий розумів його як
"велике духовне відродження азіатських відста-
лих країн." Хвильовий міркує також, що азіат-
ський ренесанс буде кульмінаційною точкою пе-
реходового періоду, тобто великої, можливо на
кілька століть, доби широкого зведення основ
своєї культури і свого мистецтва. Щоб утво-
рити нові культурні цінності, пролетаріат му-
сить опанувати весь дотеперішній досвід куль-
турного будівництва і базування на ясно-радіо-
ному "античному світосприйманні" /отже, щось
нове і раціонале/. Немалу роль в цьому новому

відродженні має відіграти Україна. Доки їй, справді, бути провінцією межі провінцій, почиувачкою "назадницьких" формул мистецького утилітаризму, даліше, доки їй оперешатися слідом колишніми російськими мудраками, що вище і потрібніше: Шекспір чи черевики. Доки їй плодити письменника, що може безомовно плутатися лише в ар'єргарді на той час, коли треба пробиватися до перших лав".

Ідея азіатського ренесансу зродилася на основі трьох ідей. Хвильовий бачив, що Європа, мимом своїх додаткових сторін, переживає кризу, упадок, їй треба оновити, окріпити, і це завдання повинна перебрати на себе Україна. Хвильовий не тільки реалізує, але й реформує Європу. Друга ідея, що активізувала в Українці це ідея циклічності, періодичності культур у світі. Колись діяла на весь світ Франція, французька культура і революція, а тепер прийшла черга на схід Європи, на Україну. Українська культура мала б започаткувати нове культурне відродження. Вкінці третя ідея. Україна і азіатські народи внаслідок революції культурно відживуть, зростуть, а найбільш відстала, але велика і молода Україна стане керівником політичного і культурного відродження. Почнеться азіатський ренесанс. Україна стане шею світу.

Гасло азіатського ренесансу було і гаслом українським і націоналістичним, щоб його замаскувати, деякі українські проєкти перекрутили його на червоний ренесанс. Хвильовий цим гаслом хоче вивести українську культуру на світовий ринок. Він говорить, що стара українська культура мало не вийшла на світову арену, сучасна з багатьох причин навряд чи вийде, але наступне покоління у світ мушить вийти. Хвильовий спрямовує українську культуру на шлях

української державності. Він пише:

"Коли якась нація виявляє свою волю протягом віків до виявлення свого реалізму як державної одиниці, то ті всякі спроби затримати так чи інакше природний процес з одного боку затримують оформлення класових сил, з другого - вносять елемент хаосу вже в світовий загально-історичний процес. Змазувати самостійність марксизмом, значить нерозуміти, що Україна буде плацдармом для контрреволюції, доки не прийде до природнього стану, який західня Європа пройшла в часи оформлення національних держав".

Отже, - українська державність і керівна роль України на сході Європи і в Азії.

Українську державність Хвильовий уявляє собі, як пролетарську, або пізніше, як народню. В Україні брак сильного національно-свідомого робітництва. В Україні брак якоїсь інтелігенції і тому Хвильовий кидає новий клич.

3/ Даймо пролетарят, даймо інтелігенцію. Це третій клич хвильовізму. Хвильовому йде не тільки про українське село, про поверховну українізацію, йому йде про повне переродження українського народу, про повне опанування України, про опанування і відмосковлення міста, тому цей клич.

Інтелігенція в Україні, а точніше керівна інтелігенція була чужа, або очужена. Вона несла не визволення, але поневолення України. Гасло "даймо інтелігенцію" значило вимогу переміни інтелігенції чужої на свою. Не українізація росія і чужинців, які її толерували лиш формально, але усунення чужинців з українського життя. Не вчити ворога своєї мови, а геть з ним.

Зінов'єв у липні 1927 р. констатував, що:
"В Україні проводиться така українізація.

яка на ділі рівна петляризації".

Клич "давай пролетаріат" має допомогти українці опанувати повністю міста, його низи, не допустити в Україну чужий робітничий елемент, головню російський.

4/ Романтика вітаїзму /життєвості/, це четверте гасло Хвильового.

Хвильовий пише:

"Ми боремося за клинок романтичної шпаци. Ми числимо сьогодні за романтику вітаїзму. Цебто мистецтво безого етапу, переходового періоду - культуру життя".

Романтика, а не реалізм, вітаїзм, а не матеріалізм - ідеологія не протилежна, а інша, ніж комуністична. О. Пилипенко пише про Хвильового, що він не марксист.

"Вітаїзм це троцкізм. Світогляд пролетаріату - це діалектичний матеріалізм. Не б пак, щоб Хвильовий був марксистом. Романтика вітаїзму мала виконувати Україні душі повноцілх націоналістів, таких, яких потім Хвильовий виховував своїм недокінченим романом "Вальдшнепи".

Четверте гасло Хвильового мало дати Україні нову духовність життя. Мало зродити новий тип людини життєвої, вольової, творчої, захопленої життям.

Тепер, коротко про ідеїну суть хвильовізму. Хвильовісти психічно атакують українську добрячість і створюють атмосферу центру культури, ставлять Україні шілд. За українізації маємо в Україні дві групи борців - українські та російські комуністи це одна група, хвильовісти, українські націоналісти це друга група. Перші українізують московських чиновників, промишляють Провітос і кооперадію, другі вдержують становище і готують оприятливий момент.

Хвильовізм - це теорія боротьби проти КП/С/У.
"створена під натиском ідеології українського
воєнничого фашизму, під натиском ідеології тої
організованої української буржуазії, що мрія
зробити з України велику імперіалістичну дер-
жаву". - Так писав Хвильовий у своїх показнях.
Більше і не треба.

Підсумовуючи, треба ствердити коротко. Хви-
льовізм це - філософія великих мет і великих
чинів. Це відмова України від залежності, від
леглості Москві. Це вихід України на світанок.
- Це вихід України у світ.

Ідеї Хвильового були оформлені в його публі-
цистичних працях, а особливо в його недокінче-
ному романі "Вальдшнепи". У цьому романі Хви-
льовий подає оцінку політичної ситуації та
ідейного заломання, головно серед комуністів,
в Україні: Це розширює наикраде А. Хвиля
/боровся з хвильовізмом/, який м. ін. пише:

"Зсе життя цього невеличкого персонажу він
/Хвильовий/ підпорядковує одній думці, doves-
ти, що відновлюється "единая не делимая", тому
в такій ситуації навіть укр. націоналізм є про-
гресивне явище... Хвильовий виводить своїх
героїв на літературний кін, щоб довести, що
Радянська Україна, не радянська, що диктатура
пролетаряту не диктатура пролетаряту, що на-
ціональна політика це одна лиш омана, що ук-
раїнський народ виключно відсталий, безвольний
люд, що іде переродження, що нарешті сама партія
- то є організація лицемірів... Ва героїв
Хвильового питання стоїть так, або за російсь-
кий або за український фашизм, третього шляху
немає. Євгеній Валентинович... держиться партії
для того, щоб сприяти російському фашизмові
для створення "единой неделимой". Агдая,
ведучи за собою комуніста Карамазова, повинна

створити українську національну державу".

Хвильовий і його впливи

Діяльність Хвильового мала великий вплив на все-тодішнє життя України. Точніше Хвильовий Найсильніше висловив суть тодішнього ідейного життя України. Про це образиво говорить Антонович, словами: "Автором хвильовіаіму в основному і по суті є не Хвильовий, а...отихія". Питання української державности, культури, господарки, взагалі питання України в ролі в житті з основною темою серед тодішнього передавого громадянства.

Це час діяльності Хвильового припадає на час урядування Наркомоса України Шумського-Олександра, Шумський це був "боротьбіст" знаний культурний діяч України, дуже популярний серед української інтелігенції, який будучи наркомосом проводив дуже широку національну політику, в шкільництві і освіті України взагалі. Був обраний секретарем ЦК/б/У Кагановичем 1926 р. як націоналіст і знятий за своєїого уряду в 1927 р. Заслано його до Москви, де спочатку був головою Профспілки робітників освіти СРСР. У зв'язку з широкою кампанією проти націоналізму в Україні був розстріляний 1933 р. "в льохх московської Лубянки, разом з своїми однопумцями українськими комуністами: Нолозом, Солодубом, Михайлом Яловим, братами Христовими, Карлом Савричем - "Максимовичем" Романом Кузьмом, Турявським, Федьом Боси, Павлом Ладамом, Орським і др. Діяльність Шумського була визнана як укид під назвою "Шумськвінізм".

Шумський ідеї Хвильового почав переводити практично і визнає її основою культурної політики уряду і партії в Україні. Він між іншим боронив на засіданні Пленуму ЦК/б/У твір Хвильового "Я - романтика", визнаючи його революційним.

Заклиди проти Шумського тіж самі до і. проти

Хвильового: це недоцінювання робітничого класу і Компартії розв'язання національного питання в Україні, протимосковська боротьба, трактування партії як російського шовінізму, орієнтація на Європу.

на окреме підкреслення заслугове діяльність проф. Волобуєва. Волобуєв український економіст дав аналізу економічних відносин СРСР і УРСР. Він прийшов до таких висновків:

1/ Стан калішньої України в російській імперії був сприятливий за тотан УРСР в СРСР - колоніальна незалежність не змінилась.

2/ Жовтнева революція не здійснила гасла національного визволення, пригнічених націй, насамперед України. На підставі цієї аналізи проф. Волобуєв огрунтував.

3/ Потребу виходу України з СРСР.

Діяльність Волобуєва була визнана ухилом /волобуєвщина/, його арештовано в 1933 р. і розстріляно без суду.

Найсильніший вплив має Хвильовий, дріл ясна серед письменників. Хвильовий своїм блискучим стилем і гострим пером розбивав всіх ідейних противників на літературному полі.

Доводить до розпаду "Гарту" позбавляє впливу "Ілуг". На місце "Гарту" закладає в січні 1926 р. нову письменницьку організацію в Харкові "ВАПИТЕ" - Вільну Академію пролетарської Літератури - організацію націоналістичної ідеології.

Туди належать найвизначніші письменники Радянської України, як: М. Хвильовий /зам. президента/, М. Яловий, /Ю. Шпел/ - президент Академії, О. Слісаренко - секретар. До керівної ідеологічної групи належав О. Досвітний перший радянський український романист, туди належали навро Тишина найвідоміший тодішній поет, М. Йогансен, А. Любченко, І. Дніпровський,

І. Коцюба, М. Вахан, Гес Шкорупний, В. Сосюра, П. Панч, О. Копиленко, Гр. Епик, Юрій Яновський і багато інших. Це були - хвильовіоти, у літературі. Організація проіснувала до січня 1928 р. і видала п'ять чисел альманаху ВАПЛІТЕ. Віхою організації був її своєрідний літературний аристократизм замкнений в собі. Від членів Вапліте вимагалось високих літературних здібностей і відповідного письменницького отаку. Це була тодішня літературна еліта України - "Олімпійці".

Хвильовіоти мали зв'язок і вплив на тодішню пролетарську українську літературу. Туди належали т.зв. неокласики /наслідування зміюгу і форми старогрецької і римської літератури/. Неокласиками звали тоді київську "Ланку" /Антоненко Давидович, Косинка, Плужник і інші/. Потім її переіменовано на "Марс" /Майстерня Револуційного Слова/. Це була організація письменників подібна до Вапліте, тільки не пролетарська, але народовецька. У зв'язках з хвильовістами були і брали дуже активну участь дійсні неокласики - найбільш праві тодішні київські письменники: Макоши Рильський, проф. Д. Драй Умара, проф. М. Зеров, М. Могиланський, проф. О. Дорошкевич, О. Бургард /Юрій Клан/ і ін. Неокласики брали активну участь в дискусії особливо вів перед М. Зеров.

Вплив хвильового позначається і в других діянках культурного життя. В кіно були знайдені тенденції ідеалізації національних а не класових героїв. Проповідувалась безбуржуазність української нації та національна єдність. Були забраковані фільми: "Тарас Григорович Шевченко" і навіть "Знаменитий Ароенал? Земля" - мала перевагу біологічних моментів над соціаль-

ним. націоналістичний ухил був майдений ще в таких фільмах: "Дарую тобі", "Вітер з порогів", "Басиліда", "Жемчужина омераміди", "Злива", "Звенигора", "Ексонат з анопідкому", "Вартовий в музею" і ін. Всюди в цих фільмах героєм наред а не класом.

В мalarстві насунене обвинуваченя в націоналізмі проти вронівщини.

В театрі з націоналізму був обвинувачений Лєв Курбас /Березиль/.

Крім культурних впливів хвильовізм опановує партію. Хвильовістам іде про легадізацію своєї діяльности. Хвильовістам йшло про українізацію партію, цебто про збільшення її українську владу. Сам Хвильовий пише у "показні" про це, що він намагався загітувати партію, "статя в боротьбі двох культур на сторону культури української". Треба ствердити, що переворот в рядах КП/б/У заіснував. Українські комуністи ідейно піддержували і з'єднувались з Хвильовим. Комуністична верхівка /росіяни і чужинці/ річ ясна ставились ворожо до хвильовізму. Так до лінія партії не захиталась під впливом Хвильового.

Дуже важним чинником впливів Хвильового є опанування, точніше боротьба за опанування українського міста. Проводили її українські комуністи, хвильовісти. Денаціоналізовані елементи міста вони відроджували школою, театром, пресою книжкою, радієм, — цебто створювали окреме українізаціне середовище. Чисельну перевагу осягали влиттям українського селянського елементу до міста. Нові урядовці, нові робітники із сіл українізували місто. Індустріалізація України привела до величезного здвигу наскладі населення України, до переміщення національних елементів. Ця кампанія боротьби за українське місто тривала вже і після смерті Хвильового.

вона дала свої оwoчі про це згадує Коєсвор при кінці 1937 р.

"Процент українського населення підвищився в Харкові з 35% на 50% в 1934 р. Сталіно з 7% на 31%, Запоріжжя з 28% на 55%, Вороніжград з 21% на 60%, Дніпропетровськ 16% на 49%. Це кількісне зростання у збільшенні українців серед робітників, інтелігенції та міського населення з природним наслідком большевицької партії радянської влади".

Коссовь милився, це не була політика Компартії, це був ухил українських комуністів. На шляху до опанування міста - додатнім явищем була поява нової радянської інтелігенції, що працювала в промислі, техніці, індустріалізації взагалі. Ця поява всяких техніків, інженерів, спеціалістів, начальників цехів, керівників заводів, підприємств, фабрик і т. д. В українським місті появляються не тільки низовий робітник, а і керівник робітничого життя український інтелігент. про це говорить Коєсвор вчислюючи зріст українського робітництва в 1928 р. з 30% на 80%, а то 10% - 75% в 1937 р. він каже "зростають кадри технічної інтелігенції", а серед них весь час іде підвищення питомої ваги за рахунок місцевого українського населення. ще в 1928 р. серед інженерів промисловості в Україні українців було 14%, а в 1935 р. вже понад 50%.

Дуже важним, історичного значення, моментом впливу Хвильового є його вплив поза межами України, його вплив на азійські поневолені народи. Українська радянська культура часів Хвильового своїм геном розбуджує азійські кавказькі культури в СРСР. настановлення Хвильового проти москви передалось усім цим народам і з надзвичайною користю доводячи вірність тої

Хвильового, що Україна є носієм азіатського ренесансу.

У Башкірії в 1928 - 29 рр. існувала цантурська організація "УО", а в 1930 р. підпільна - "Ейдоган". Національні організації були ще в татарії і калмикії. Всі вони були засновані під впливом Хвильового і Вапліте. З "хвильовізму" цих культур Москва покінчила тою самою метою, що і в Києві.

Зв'язки Києва з народами С. Росії існували вже і давніше. За Центральної Ради в Києві відбувся т.зв. З'їзд Народів. Хвильовісти продовжували лише цю ідею, будучи свідомими, що в азіатському ренесансі лежить перша можливість вийти Україні поза свої етнографічні межі.

Ця ідея зв'язків України з Кавказом і Азією розпоята хвильовістами плекалася серед українських письменників, вона і плекається сьогодні.

На Україні появилось два романи присвячені відродженню азіатських культур це: Гжицького "Чорне озеро", та І. Де. роман "Міхгіри". Тичина від ряду літ займається перекладами з охідніх мов, Микола Бажан у барсовій шкурі", Рустаєлі на українську мову. На Україну і навпаки виїжджають часто письменники культурнішки. Україна піддержує зв'язки з пеневоєнними народами СРСР.

Боротьба з хвильовізмом, Скрипник.

Ствердивши існування національного укилу на Україні Москва повела завзяту кампанію проти всіх його поєвів: шумевкінізму, хвильовізму, волобуїщини. Розв'язано Вапліте 1928 р., а отворено ряд москофільовних письменницьких організацій, між ними головніше "ВУСПП" /Всеукраїнська СпІлка Письменників Пролетарських/.

На місці Шумового Наркомосом став Скрипник. якого настановив Каганович.

Скрипник Микола Олексієвич старий большевик, делегат з'їзду РСДП в Штокгольмі в 1902 ...
Батьківський діяч професіонал-революціонер,
особистий приятель Леніна, творець конституції
СРСР в 1924 р., нарком справедливості України,
після Шумського від 1927 р. Наркомос України,
від весни 1933 р. голова Державної Планової
Комісії України, в кінці член. Політбюра і
містоголова Раднаркому СРСР, належав до одних
з найвизначніших большевиків + українців і
большевиків взагалі. Назначуючи його Наркомо-
сом большевицька Москва хотіла очистити Укра-
їну від націоналістичного ґуґу. Скрипник мав
повести українізаційну акцію не до українського
сепаратизму, але підготувати в Україні ґрунт
під ідею большевицького імперіалізму і співжит-
тя народів. Українізація у виданні Скрипника
мала бути доказом правильного розв'язання націо-
нального питання большевиками, мала бути дока-
зом успішності і прогресивності большевицької
національної політики. Скрипник мав виховати ук-
раїнського комуніста.

Період українізації за Скрипника /1927 - 32 р.
це час упадку українізації, її послаблення і
зникання. Скрипник у своїй діяльності був в
першій мірі большевик, а потім аж українець.
Большевизму вживав не для українства, а про-
тивно українства для поширення большевизму.
Шумськісти використовували ралієвський апарат
у праці для України. Скрипник робив це протиполо-
жно тому про поширення большевизму в Україні.
Він вірив у можливість співжиття поміж націо-
нальностями. Це був своєрідний український
патріот, виправді не націоналіст, свою культуру
діяльність думав поширити на всі українські ре-
гії і навіть поза межами СРСР. Зіомо, що Скрипник

Домагався культурних прав для українських територій поза УРСР в СРСР. На це Москва не йшла, натомість дозволяла ато їй використовувати його особу в своїх впливах на українських землях в Польщі і Румунії. Мимо свого комуністичного світогляду Скрипник був в полоні якогось запізнаного українофільства та дрібязковості. Признавав значення революційне Української Центральної Ради, дбав про культ Шевченка, прикро йому було, що ЦК/б/У в Україні уважалась чужою а не українською партією. Окружений справжніми українськими націоналістами він проти власної волі український культурний процес спрямував не на посилення, але послаблення зв'язків з РСФСР. Закидали йому москалі, що він був проти об'єднання трудящих всіх національностей СРСР, а за замикання в національних рамках своєї національної шаралупи, що він був за затупування класових суперечностей своєї своєї нації". Скрипник був помилливиком зросту культурних і письменницьких сил на основі вільної груповки та вільної конкуренції стилів. Сивал українських комуністів мав великий вплив, зорганізував у Харкові інститут марксизму і лєнінізму. /Гібурак, Овчарова, Бічурька. Сузіно-Хомечко та ін./ . Постишев назвав цей інститут "школою" і закинув йому ухил у таких точках:

- 1/ Надмірне роздування національного питання, надання йому ролі самостійного значення.
- 2/ Боротьба тільки з великоруським шовінізмом, з помпезним українським націоналізмом.
- 3/ Трактуючи культурного будівництва, як нічим необов'язаного національного будівництва.
- 4/ Угрупування примусової українзації в школі.
- 5/ Давала націоналістична постановка у питанні термінології правопору, що веда до відриву українських трудящих мас від мови і культури

трудячих мас росії.

Так ось старий большевик скрипник виступав в уряді проти скрипника ідекашамія в партії і в партії, очолює її секретар ШИ/б/ і гол. секретар ШИ/б/У реєстрації Лостинен, який десять червня 1938 р. на зборах Облвикзовкому в Харкові, між іншим сказав:

"Гов. Скрипник мусить вислати, що вартим ворогом дуже часто був уділюваний невідані і авторитарній захист деяким одіями і талонні комуністичні."

Лостинен закинув Скрипникові, що ворога довадан "за його широку емімі, як члена політбюро, що він боронив тия ворожок ним чинивдів". Скрипник боронився, його оборони не прийато, "княвся" перед Лайбицим трибуналом партії в Москві, а повернувши в Україну, застрілявся 1-ого липня 1935 рр.

Ще одне причину самогубства скрипника можемо думати різно. Скрипник міг застрілитися тому, що за його широкою большевицькою одією діяли українські націоналісти, отже застрілявся зі зорому і злости. Але також дуже можливо, що самоубийчий стріл був моментом переродження большевика і комуніста скрипника на українського націоналіста. Важним остається факт, що боротьба української духовості за свою самостійність була дуже сильною і захоплювала навіть українських комуністів большевиків, одних широко, других, більш випадково.

Період українзації за часів скрипника прибрал форми нелегальності, а те і підлегальності. Українське культурне і політичне життя завмирає; заховується.

За час діяльності скрипника припадає шкриття ряду українських підпільних організацій.

Викривається СМУ /Спілка. Визволення України/ 1929 р., що охоплювала ряд українських учених, письменників, діячів культури. Далше, СМУ /Спілка української молоді/, яка була підпорядкована СМУ. У 1981 р. викрито український національний центр /Чечель, Іолубович, Василь Назуренко, Ікзанівський, Аристок. та інші/. В 1983 р. викрито частину УВО /матвій Яворський, Озерський, Кошик, Максимович, Петренко, Тур, Романюк, Валянчик, Анарага, Сеньчук, Шкончук/.

Останні роки українізації - це широkozакро-
ена і шланована кампанія проти українського на-
ціонального і культурного життя. Большевицька
москва, залякаваню зросту українського життя,
розотрілами, засланнями і чисткою советизувала
Україну.

Здобутки українізації.

українізація охопила широкі українські маси.
була це діяльність не тільки одиниць, чи обме-
женої кількості вибраних, але широкого українсь-
кого загалу. Українізація була використана ук-
раїнцями. Використовували її і росіяни, щоб
виритти українську стихію до свого воза.

Коли йде про оформлення осягів українізації,
мусимо задоволились загальними тому, що брак
повних даних про всі ділянки тодішнього україн-
ського життя, крім літератури та освіти, ще і то-
му, що це дуже великий матеріал, овоєрідни до-
ба в українській історії і на це потрібно багато
то часу і праці.

стверджуємо, що в час українізації була дуже
розбудована т.єв. україніка - історія, культура,
географія, мова, етнографія, антропология, пись-
менство й українська наука взагалі. Треба від-
мітити тут особливо діяльність ВУАН, а в науков-
ців, діяльність проф. Михайла Грушевського, акаде-
міка Багалія - голови наукового Інституту - ім.

Тараса Шевченка, проф. Михайла Рудницького - основника і директора українського Географічного інституту в Ларконі, званого геограда. Безперечно, ріст української науки, порівнюючи з наукою нпр. російської республіки не був задовольючий, одначе, в обставинах бездержавності України, це колосальна праця і здобуток.

Для характеристики росту української науки подаємо таблицьку про мережу, кадри та фінансування науково-державних установ, подану ЮАН у 1934 р..

Роки	кадри			
	мережа	всього	аспірантів	фінансування
1928/29	317	5509	1854	20,2
1932	365	18063	2601	52,6
1933	223	8414	1817	64,6

Як бачимо, рік 1932 був кульмінаційною точкою, в 1933 р. маємо спад.

Латонькик ценомє де-літвідацієв депотріонки наукових закладів і чисткою наукових кадрів від ворожого елемєнту та мобілізацією науковців на безпосередню практичну роботу. Факт зросту української науки стверджує таблицька про процент українців у вищих школах у роках 1924 і 1933.

Роки	процент українців студентів виш.		
	виш. шк.	технікумах	універс.
1924	30	57	45
1933	55	60	60

В 1933 р. українці переважають воюди у школах, хоч це не відповідає мобільності процентова частини. про раот української культури веденєю таблицьку кількєвої продукції УРСР.

Р О К И	1923-24		1932-33		1938-39	
	назва	тирах	назва	тирах	назва	тирах
1923	5895	38388	8201	27018	273	956
лит. вага	100	100	88,2	70,8	4,9	2,8
1932	7157	80895	5134	39370	1041	4201
лит. вага	100	100	71,7	54,7	14,8	5,4

Ожже, українські видання чинять 7% совєтських, тоді, як українців є 90%. Ці цифри виразно говорять, що, мимо т.зв. українізації, Україна була трактована, як колонія. Це треба згадати, що книжков-а продукція щодо змісту займаєєся тал.зв. популяризацією, це це євно просвітницькою, патетичною, але було наукових і оригінальних праць вищого порядку.

Подібно представляється справа із народною освітою. про це говорить табличка:

Р о к и	шкіл	у ч н. д в	у ч н. т.
1923-24	16004	1,575,530	45,417
1932-33	21971	4,732,500	1134,715

Большевики, треба ствердити, про шкільництво дбають. Іде їм про довге опанування має своєю ідеєю, іде їм про фахову підготовку кадрів, на першому місці, все таки, стоїть ідеїна сторінка. Ріст українського шкільництва за українізації безперечно, час також не задовольняє - в українській державі воно стояло о'краде. позитивним моментом тут являється факт, що це було українське шкільництво: большевицька ідеологія, подавляна українською мовою, безперечно, це було позитивне явище, мимо української форми, большевицька був ворожою, мужою ідеєю в Україні, подібно, як КП/о/У. І тому українське шкільництво і його ріст сприяли посиленню на-

ціональної свідомості УСРС. І тут позитив, політична ідеологія, українізація в шкідливості. Найважливішим моментом українізації це ідейний ріст української культури, - ідеологія боротьби за нову Україну. Цю ідею в своїх творах оформлюють Хвильовісти, вона є рушійним чинником української культури. Українські "олімпійці", тодішня українська еліта жила своїм окремим ідейним життям. Їхньою ціллю було - культурно догнати і перегнати Москву. Без цього Україна не могла стати на свій шлях, без цього не могла бути носієм нового культурного і політичного ладу.

Першим, що видвигає і опрацьовує цю ідею був Хвильовий. Він кидає клич добірності і високої якості української культури. Це дасть Україні керівне становище.

Дальше над цією проблемою працює Юрій Яновський. Він підкреслює, що культура має бути національна, а не пролетарська, селянська, соціалістична, міщанська й ін.. Його культура це культура військового духа, культура гордості, престижу, якого ми набули за революції. Культура - дисципліна, а не анархія. Культ українця-героя - тема нашої культури. Яновський стверджує, що революція 1917-20 рр. не була соціальна, але національна. Національна революція була недокінчена, задавлена, отже - хай живе національна революція. Культ революції ~~знав~~ тема.

Антоненко-Давидович відносить ідею боротьби за існування групи, гатунку. В боротьбі за існування ми всі зв'язані своїм походженням. Встаємо і падаємо з триумфом або упадком своєї групи, відміни, гатунку. Живемо для нації. Провартість людини говорить її постава до своєї групи, гатунку, нації.

Павло Тичина, «кривлений геній», добачав по-

требу великооті і всеобіймаючості цілей. Народи мірємо цілями, що вони собі ставлять. Маємо ставити собі найвищі мети, не біймося постійно, що ми не подужаємо і розплинемося. Греки без Олександра Македонського, Рим без Цезарів, Франція без наполеона, Європа без Гауста, Україна без вітру, що шмигав би по-за її простори, були б маленькі мацопісенські. Про це питання згадував і сам Хвильовий: "А я спитаю на чорта вона /Україна/ і здалася така, якою ми її бачимо й досі... Бо в сьогоднішньому вигляді із своїми ідіотськими українізаціями в соціальних процесах вона виконує роль тормоза /гальми/".

Валеріан Підмогильний пробував дати підклад ідеологічній базі нової української культури.

Микола Зеров зв'язував українську культуру з культурою античного світу, особливо, античного Риму. Вартість кожної культури узалежнював від зв'язків зі старинною цивілізацією.

Микола Бажан зв'язував сьогоднішню українську культуру з блискучим минулим України /княжа/.

Володимир Ваицький підкреслював керівне значення повійізму, будуче значення ненависті до ворога. З висміяного зоологічного націоналізму він робить взірець не притупляти в собі природний інстинкт, але, навпаки, свідомо його плекати.

Андрій Головка підкреслював значення волі. Він підкреслив керівну роль української інтелігенції в революції.

Максим Рильський підкреслив молодість української нації. Ми тільки що зачинаємо, не від-роджуємо, але розбудовуємо. В цьому психологічний розлам між нашою генерацією і наших попередників. Рильський підкреслює вартість великих людей і їх вплив на життя народу. Вибирається підходячі драдиції, а шкідливі нищиться.

Михайло Козоріс захопився боси між старою і новою генерацією. Стару генерацію засудив за

її націоналістичність та зрештою. ...
... Николь купівельна вводить імідажем, до ...
... створило революції але присофавало до ... у Льво-
... ге Молодь будучність націоналістична ... тоді
... українській культурі виступили і повинна відбутись
... муля шкідливі впливи одомогли, по дати реф. в. по-
... тий нікому ворожому, то дати йому послугу, кат
... где в нікоди. ...
... отому воє чомна було українській діяльності
... назвати до імені. ... де, по українські письменни-
... ки ствердили в дуже багате. ... цій культурній
... діяльності і боротьбі, тодішній українській ре-
... уційній громадськості ніщо про пробу, жодна ...
... цизація і свідомості, гордості, про пропагуван-
... ня української державності та про озвучення
... іона України в освіті. В цьому, вадикіють укра-
... нізація та її діючих коелів.

Зв'язки між українськими землями й еміграцією.

На час українзації припадає дуже позитивне
явище в українському житті, це в зв'язки між укра-
їнськими землями й еміграцією. До Києва і
Львова, мов до української Мекки приїжджають зі
західних українських земель письменники, науков-
ці, артисти, художники і др.. На СУЗ перебуває
досить численна українська галицька "еміграція"
— валишки УГА, яке бере активну участь у всьому
житті. Зо СУЗ приїжджають до Львова також пись-
менники і другі представники українського радян-
ського життя. У Львові був Скрипник. В Україні
видаються твори західно-українських письменни-
ків як: О. Кобилянської, Гренка-Донського, Сте-
фаника, Катрі Гриневичевої. Деякі західні укра-
їнські вчені були членами ВУАН.

Окреме питання цієї справи це т. зв. зміно-
віховство. Багато українських політичних діячів
користали з большевицької амнеції "змінали

віхи" і вертали з еміграції в Україну. Між інт повернув Михайло Грушевський голова Центральної Ради. Змінові виступе на СУЗ було прийнято вороже, проти нього виступала тодішня українська опіція, особливо вороже прийнято приїзд в Україну Грушевського. Письменник Могиллянський з цього приводу написав новелу "Убивство", в якій символічно розстрілив голову Центральної Ради.

Були спроби нав'язати зв'язки українського радянського письменства з еміграцією. З України висилано до редакцій на еміграції твори радянсько-українських письменників, де вони і друкувались під псевдами чи дійсними прізвищами. Так друкувались: Підмогильний, Косинка, Івченко, Могиллянський і ін. Хвильовому по конфлікті з компартією пропонували задішатися на еміграції, але він цього не схотів. Большевики піддержували контакт західно-української інтелігенції зі східно-українською, дозволяли друкувати твори західно-українських письменників в УРСР, натомість заборонили друкувати східно-українських письменників на СУЗ чи еміграції. Письменники, що друкували свої твори в Празі чи у Львові були змушені до писання покаєних листів. Ці зв'язки між українськими землями большевицька Москва оскоро заборонила /період оскоризації/. Большевики хочуть Україну і СРСР взагалі відсепарувати від світу. В українській культурі не вільно нічого вислати за кордон, не вільно нічого одержати з-за кордону, хіба через Москву.

IV

С О В Е Т И З А Ц І Я

Суть.

Суттю нового періоду в житті СРСР взагалі, а в житті культурному зокрема є інфікація /завдання/ і централізація /зосередження/.
 Большевики в цьому періоді створюють, точніше намагаються створити, ідеал своєї держави. **Ворогів** народу, ухиловців розбито, переведено першу і другу п'ятирічку, сколективізовано майже сільське господарство, Сталін уперся з усі своїми партійними конкурентами, тому криваве час на ділоє советське життя. Появляється поняття, советський народ, советська культура, советське господарство, советська держава, та советський патріотизм, одним словом все советське. Поняття чистого державного імперського значення, відібно до давнього - Росія, російська. Большевики ораляються, готуються до нового наступу, наступу ідеального. Річ нова, на окружничий фурмування світ. Основний і керівний центр цієї большевицької держави в цей період творить МБббба.

В культурі цього періоду появляється найголовніша загальна тема. - Сталін. Сталін як символ і керівне вство советської держави, отже Сталін в письменстві, в прозі, поезії, Сталін в художньому мистецтві, портрети, плакати, статуї-бюсти, Сталін в кіно, Сталін на сцені Сталін в пісні, Сталін в науці, Сталін в філософії, одним словом Сталін усяди. Ця тема рятує всіх від ухилу, ця тема відкриває всім двері до почесей і вигідного життя.

Головними принципами культурної політики большевиків в цей період є:

1. Соціалістична культура замість пролетарської, пролетарська культура була символом примітивності, невибагливості, провтоти. Советська культура, це культура нового класу, панівна культура керівників советської держави, культура нової буржуазії. Її змістом є певна вибагливість, люкеуського боги. Це культура чиновницька, культура урядовців. Відрізняється вона від європейської головкою незалежності до Європи і верою до принципу приватної власності.

2. Перевага техніки під гуманізм/література/ мистецтво, історія, етнографія/. Це яскравий духовий удар московської півночі з українським півднем. Росіяни все захоплювалися типовістю, стандармом, механікою і технікою; українці старались бути все оригінальні, різноманітні, творчі мистці. Коли йде про порівняння, українцям була ближче Європа, росіянам - Америка. Техніцизм советської культури не може припасти до вподоби українському духові, тому советська культура була накиненою і чужою на Україні.

3. Принцип філіяції /узалежнення/. Москва є центром і рідним чинником всього господарського державного, культурного життя. Вона надає тон, видає накази. Центри республік є це установа підлеглі безпосередньо центрові держави-філій.

4. Принцип регіоналізації /уміцнення/. Всі культури є для внутрішнього вжитку т. зв. республік, жодного впливу на зовні, заборона соборності культур, не можна бути ніякої мови про всеукраїнськість. Культура російська отає советською і має право репрезентації.

5. Принцип толеранції /терпимості/. Національну форму культури визнається, однак тільки

форму, зміст має бути советський /російський/, культури національностей є складною частиною советської культури. Українська мова і культура трактується не як рівноградні, але другорядні. Признаватись до українства, значить, бути підозрілим.

Від доби українізації, ця доба різниться тим, що в політиці культури заборонено всеукраїнськість. В культурній роботі дається пріоритет технічним і природничим наукам, а не українці /мова, література, історія, етнографія і т. д./. Українське життя позбувається своїх самостійних центрів, і навіть усіх діячів колишньої українізації.

Причина зміни політики большевиців в Україні було зміцнення большевицької держави всередині. Зріст націоналізму в Україні, а на міжнародному відтинку прихід до влади Гітлера. Треба було впорядкуватись в нутрі. Крім цього небезпечним явищем для большевиків в Україні була поява мільйонів ожечораченого колективізацією селянства, вороже настроєного до большевицької Москви. Тому треба було уважати на Україну.

розбудовуючи свій центр, большевики керівну роль передають російському /московському/ народові, російській культурі, російській мові, одним словом Москві. Советська держава це держава, де панувати має російський народ, а всі інші трактується як другорядні. Появляється поняття: "великий російський народ", "старший брат", "культура великого російського народу", "російський пролетарят", "керівник жовтневої революції", "російський народ - керівна сила великого Радянського Союзу", всім іншим національностям впереться ідею убоження, ідею менше вартості відносно російського народу. Це особливо яскраво проявляється

ся в час т.зв. "великої вітчизняної війни", де перемогу приписується повністю російському народові, народам наказується бути вдячними за врятування від фашизму, а Сталін під час прийняття в честь перемоги дня 24.V.1945 р. піднімає перший тост за здоров'я великого російського народу — за "найвидатнішу націю з усіх націй Радянського Союзу".

Тут і різниця між русифікацією і советизацією. Русифікаційна політика царів змагала до асиміляції народів б. Росії, змагала до створення російської нації, в склад якої мали входити: великороси, українці, білоруси, народи європейської Росії, а навіть іногородці, якщо себе уважали росіянами. В руках росіян була влада. В советській державі владу віддається в руки росіян /москалів,/ а всім іншим національностям дозволяється жити і "дякувати" "старшому братові".

Отже звичайний фашистський расизм.

Советизація не почалась різко після українізації. Її вводили поступово, усуваючи здобутки попереднього періоду. Почав її Постишев, потім Косьор, а остаточно увів її Хруцов/1938/ Попередили її масові арешти і розстріли решток націоналістів, які відбулися в 1937-38 рр..

/Панас Любченко, Хвиля, Микитенко, Ю. Коцюбинський і др./ сжовщина і осунення вже непотрібних: Затонського, Постишева, Косьора, а навіть Петровського. На їх місце прийшов молодий соратник Сталіна росіянин Микита Сергійович Хруцов — генеральний секретар ЦК КП/б/У.

Постишівщина, советизація еліти.

перевести в Україні порядок доручено Постишеву. Постишев з походження росіянин був назначений генеральним секретарем КП/б/У і прибув в Україну в січні 1933 р. Наперед уводить порядок в рядах КП/б/У і наркоматах

24

України. Звідси об'єднано всіх націоналістів чи підозрілих в націоналізмі. Постивев розправився зі Скрипником, докінчив Хвильового, а потім перевів широку чистку в державному апараті України. Про це говорив він на Пленумі ЦК КД/б/у 19. листопада 1933 року:

"Викриття націоналістичного ухилу Скрипника дало змогу взятися до очищення різних ділянок соціалістичного будівництва, а особливо будівництва української соціалістичної культури від петлюрівських, махнівських і інших націоналістичних елементів. Тут пророджено велику роботу. Досить сказати, що в цей час було знищено понад дві тисячі чоловіків націоналістичного елемента системи наркомосу, понад 300 наукових редакційних працівників. Тільки з 8 радянських центральних установ викинули понад 200 націоналістів, які мали посади завідувачів відділами, завідувачів ректорами, то-що. Тільки з двох систем, з яких у мене є узагальнені відомості, з кооперації і заготзерна, ми викинули понад 1000 націоналістів і білогвардейців".

"Робота дійсно велика."

Ідеалом українсько-радянської культури була українська державність і підготовка до неї. Цією ідеєю живе все українське культурне життя починаючи від найбільш лівих до найбільш правих. Починаючи від найбільш революційних до найбільш угодючих елементів. Ця ідея за Постивіщани завдала удару. В. Коржак пише:

"Од наших письменників вимагається, щоб в мали ген. метою продукцію творів видатного художнього значення, наосених героїчно боротьбою міжнародного пролетарату. Патосом перемоги соціалізму, що відображують велику мужність і героїзм комуністичної партії".

Отже служба московському большевизмові, а

на Україні. Бораттва за-бальвезизму, а не українську державу.

Таке ставлення справи привело до різкого удару. Українська культура переходить в підпілля. На терор Москви відповідає терором. Про українських терористів культурників маємо мало даних, про це одначе згадує Постишев в червні 1935 р. на організаційному комітеті СРПУ /Спілка Радянських Письменників України/. Постишев згадує українські терористичні організації, а як члнів вичисляє українських письменників: новелістів Г. Косинку, Стрільця, поетів О. Влиська, та Д. Гальківського, романістів О. Дост-тнього та Г. Епіка, драматурга М. Куліша, гумориста О. Вишню, Шкурупія, артиста Леся Курбаса та інші. Трьох перших по вбивстві Кірова розстріляно в Києві 15 XII 1934 р.

Підпілля української літератури зв'язане це з періодом русифікації початків українізації. Тоді Хвильовици збирав довкола себе письменників для обгородження мистецьких питань. Це були т. зв. "келейні студії". Хвильовіци використали легальність Вацліте, потім альманах Літературний Ярмарок, далі літературну організацію Політфронт 1929 р. Коли ж Політфронт розв'язано /19. I. 1931р./ Хвильовіци підпільники стали терористами.

Крім удару по літературі і культурі взагалі, Постишев перевів масову чистку, точніше, масово переселив тисячі незадоволених селян на північ в Сибір. Політику Постишева треба трактувати, як нищення всього українського, особливо керівного, це значить інтелігенції.

що осунені постишева /1937 р./ Москва продовжує цю саму політику нищення української культури. Приходить черга і на бувших правовірних ВУСПІ-івців, яких ліквідують як ворогів народу. До них належить: Колуйський, Іван Микитенко, драматург і організатор, ВУСПІ-у, Іван Ки-

25

риленко риманіст і редактор, В. Чигирин романтист сучасного життя. Зінаїда Тулуб, - історична письменниця, А. Хвиля, публіцист, літературний критик, заступник наркома освіти і начальник правління мистців /права рука наркома/. М. Догансен та багато інших.

Крім фізичного нищення української еліти Москва примінила ще більш хитрий другий засіб: з'єднання і "купування" письменників орденами, нагородами, відзначеннями. Тут йшло не тільки про письменників, але й про оманування української отихії взагалі, мовляв, навіть знані письменники співпрацюють з більшовицькою Москвою і дослужились відзначень. Указом Верховної Ради СРСР в 31.І.1939 р. були нагороджені орденами письменники: Микола Бажан, Олександр Корнійчук, Павло Тичина, Максим Рильський, Єврі Яновський, Петро Панч. Орденами нагороджено також діячів мистецтва; театру, політики /П. Любченко/. Ця кампанія з'одування для держави і партії української еліти відзначеннями посилювалась особливо перед і в час самої війни. Українська наукова мистецька еліта попадає масово в орденосоці, сталінські лавреати, наркоми, одержує звання наукових робітників, докторів воєнних наук, героїв соціалістичної праці, наукові і художні степені УРСР і СРСР і других республік, одержує премії, юксусові життєві урядованія. Більшовицька Москва відриває українську еліту від народу, притягаючи її до сталінської шляхти - сталінського дворянства. Грає на шкурництві і змушує до шкурництва і вислужництва. Лавреатами сталінської премії стають: Тичина /написав партія веде/, Рильський /із-за гір та за високих/, Корнійчук, композитор Рудницький /музика до "із-за гір та з-за високих"/, артисти С. Гайдай, Петрусенко,

академік Богомолець, академік Лисенко і багато других. Українських письменників тягнеться на посади наркомів. / Письменників в руках випробуваних партійців дуже податний елемент, а для держави - популярність в масах. Бахан є заступником голови раднаркому УРСР, Корнійчук сів'яє в уряді спеціальні доручення - приїжджає до Львова на "возз'єднання" західних земель з УРСР, а пізніше стає наркомом зак. справ. Усуєнний / чи не новий "націоналіст" /, стає начальником управління в справах мистецтв при раднаркомі УРСР. Тичина дослужується посади наркомоса. Колись неблагонадійний Рильський не тільки, що стає орденоносцем, лауреатом, але і головою СРМУ. Колинний "терорист", хвилювіст і націоналіст Остап Бущня за згоду на вислужництво / боротьба з українським визвольним рухом / звільняється з заслання, попадає в редактори "Перцю" і взагалі у редактори, одним словом, "колективізується".

Письменники, артисти і науковці попадають у Верховні Ради УРСР і СРСР, більшовики стараються їх всіма способами зв'язати з собою, скомпрометувати перед народом, "зсоветизувати". - ця кампанія перед і в час війни мала свою політичну ціль. Ішло про вдержання в послісі Україну, тому цей замаскований удар по еліті.

Затонський.

По Скрипнику наркомосом став Володимир Затонський, зрусифікований українець, старий комуніст, один з найбільших запроданців і олукає московського більшовизму. Він по Скрипнику повів сильну кампанію проти української культури. Надав усе. Русифікував українські середні школи по містах, закривав по селях. Письменство і мистецтво втратили свою самостійність, були тільки додатком до більшовицької пропаганди.

В ділянці науки заборонено студії україніки, не дозволено користуватись новими здобутками соціальних, антропологічних, психологічних, історичних та інших досвідів: маказано лишитись при марксизмі, матеріалізмі та все толкувати з писань Маркса, Енгельса, Леніна, Сталіна. Затонський повів кампанію проти ВУАН.. Звідти усунуто всі некомуністичні та неблагонадійні елементи, а вкінці /1. IV. 1934./ розв'язав, а на її місце створено Українську Академію Наук, як філію Всесоюзної Акамії Наук. у старій ВУАН на першому плані стояв відділ україністики, у новій Академії відділ україністики занепадає, розбудовується натомість природничий відділ. Затонський всюди шукає і знищує націоналізм. Боротьба з україністиком мала послабити ріст українського націоналізму. Природничі науки мали бути втечею від політики, а далі, в Україні було мало українських науковців-природників, чим Затонський поперав прихід чужих, головне, російських науковців. В'ючи по українознавстві, Затонський бив по українській культурі.

Що-до стилю, за урядування Затонського йде боротьба з групою письменників народницького забарвлення, що захоплювались українською історією, етнографією, хоч перомби на радянські шляхи: /попутчики/ поширяється т.зв. протетатарський письменник, що захоплювались українізацією, упрямісловленням і протетатарською культурою.

"Наша культура, - казав Затонський, - це культура насамперед Дніпрельстау, Краматороду, трактора, кобайки, широкого застосування біології, фізиці, фізики, математичних теорій, тощо".

Отже викляте історію, літературу, Грушевського і його праці, а поставив на першому плані

техніку, соціалогічна будівництво, а світлом академії наук став академік Лисенко автор "про візації", знавець вкращування родів збіжжя, спеціаліст прикладних наук. Політичним моментом підтримування технізму в Україні було підкорення, щодо стилю і змісту, української культури всесоюзній. В СРСР шло з'єднання стилю і не можна було винести України, СРСР відступав у протизвагу європі, як одна культурна цінність..

Андрій Хвиля, українська мова.
 Помітником Затонського в Україністиці був його замісник Андрій Хвиля, мовознавець, публіцист, літературознавець. Хвиля звів біл з націоналістичним ужилом в українській мові. Дотепер українські мовознавці провели дуже широку роботу по українізуванні української мови. З неї усунено ряд чужих олів, особливо, полонізмів і русицизмів. Українську мову розбудовано на засадах всеукраїнськості, беручи до уваги мовні твори всіх українських земель. Інститут української наукової мови ВУАН на цих засадах складав і видавав велику кількість науково-термінологічних словників та приступив до друку академічного словника живої української мови. Крім цього йшли теоретичні дослідження над українською мовою, видавалися підручники та наукові розвідки. За українізаційного періоду було ізольовано українську мову від російської.

Проти цього всього виступив Андрій Хвиля. Найперше, виступив проти західно-українських впливів /газіцизмів/, на ділі ж, проти очищення української мови від русицизмів. Метою нової політики Хвилі буде - зближення української і російської мов. Тому Хвиля займався опрацюванням українського наукового слов-

ника, уводячи там свої зміни. При кінці 1937 р. український словник видала Українська Академія наук і українська радянська критика прийняла його з захопленням, а Хвилю назвала "вченим філологом".

Інакше до цієї справи поставилась московська "Правда". 4. X. 1937 р. вона стверджує, що "українські націоналісти намагались відервати українську культуру від братньої руської, а воберг народу А. Хвилю всієї аусилля-направив на те, щоби оборотися з русицизмами". Так сеуджено Хвилю і його словник, що і рішило про смерть цього "націоналіста".

Загалом на відтинку мови йде послідовна русифікація, ціллю якої є асимілювати Україну - советизувати її. КП/б/У натискає на поширення російської мови в шкільництві. Про це говорять резолюції XIV з'їзду КП/б/У в червня, місяця 1938 р.

"XIV - ий з'їзд КП/б/У з особливою силою підкреслює необхідність ліквідувати наслідки ворожого шкільництва у викладі російської мови у неповно-середніх і середніх школах, а також у "вишах". Буржуазні націоналісти, троцькісти, бухарінці пішли на всякі мерзотності і підлості, щоби вигнати великоросійську мову з наших шкіл і "вишів".

Про це говорять на дьомі з'їзді Хрущов /генеральний секретар КП/б/У від 1938 р./.

"Товариші, тепер всі народи вивчатимуть російську мову тому, що російські робітники, в першу чергу робітники Пігера, робітники Москви піднесли прапор поветання". Далше, Хрущов згадує, що українські буржуазні націоналісти боролись з російською мовою в шкільництві, щоби не допустити поширення большевизму в Україн-

ських масах

Українська мова в період советизації це - неповноправна мова, мова недержавна.

Історія.

Історія це один з найбільшполітичних предметів, тому в СРСР вона була в різних часах різно толкована. Історія України завдячує своє існування в нових часах Антоновичеві, Костомарову і Грушевському. Завдяки їх роботі ми в роках 1917-20 могли сказати дещо про себе. Про Антоновича, м. ін., говорили росіяни, що він науково хоче завалити Росію. Безперечно, правда.

На науку історії в УРСР з самого початку мав вплив проф. Грушевський. Ідеєю історії Грушевського було обожання народу, маси, люду, черні. Грушевський це історик бунтів, повстань і революцій, це обожатель революції для революції, з нахилом до своєрідного анархізму, з браком якої ідеї державності, з вірою в поступ і визволення всіх трудящих без різниці національностей. Його вплив позначився на наших визвольних змаганнях. Українська історія в період українізації, коли Грушевський очолював відділ історії у ВУАН, була і під його впливами. Це була романтика української старини, головно, козацької, ідея визвольної боротьби і революції в Україні. Історичний відділ ВУАН розгромлено в 1931 р. за його вороже наставлення до Росії. Замість історичної романтики історія почала займатись сучасним соціалістичним будівництвом та філософією історії став історичний матеріалізм /марксизм/, що в основу поступу поклав не ідеї, а економіку. Історія українізаційного періоду опрацьовувала національну революцію, підкреслюючи її керівну роль. Тепер, одначе, прийшла зміна. Українські історики починають на взір російських писати про класову

боротьбу, про соціальну боротьбу, іде тенденція зв'язати визвольний український рух з пролетарською революцією Росії. З пролетарською революцією і більшовиками зв'язується всіх українських революціонерів народників, підпільну українську боротьбу з царизмом, визвольну боротьбу 1917-20 рр., а навіть Шевченка. В історії панує деякий час хаос, боязнь перед ухилами. Це питання розв'язує сама партія, видаючи підручник історії партії — Короткий курс історії ВКП/б/, /14. II. 1938 року/.

Сталін на ХУІІІ з'їзді компартії 10. III. 1938 р. дає про історію такі висношення: 1/ Історію творять ідеї, а не економіка. 2/ Держава — зброя в руках соціалізму. 3/ Інтелегенція провідна верства. 4/ Советський патріотизм — об'єднуюча ідея советської держави.

Большевицька держава іде направо, наближується до царської Росії.

Українська історія тратить свою самостійність, має чисто територіальний характер. Історія Київської Русі стає власністю трьох національностей — /росіян, українців, білорусів/, а властиво з початком російської держави і надії. "Слово про Ігорів похід" стає власністю росіян. Хмельницького тодерується за це, що "прилучив" Україну до Росії. Мазену таврується зрадником, бо "зрадив" Петра I. хотів відірвати Україну від Росії, відвигається короля Данила Галицького за те, що боровся за єдність українських земель, проти німецьких "поів-лицарів", подібно Олександрові Невського.

Дозволяється і плекається патріотизм, як любов до рідного, любов до батьківщини, до вітчизни, якої ідеалом є Росія чи СРСР — "наша велика батьківщина". В історії України вишукуються і перевертаються постаті і події з боротьби героїзм українців, ціллю яких було з'єднання з

"великим" руським народом. З істориків висуваєть-
ся на перший план новий сталіноський історик
в Україні "доктор історичних наук" М.Н.Петров-
ський.

Дозволяється українська історична романтика,
щоб заспокоївати українські патріотичні почуття
і зв'язати їх з СРСР.

Українська література.

У розвитку української радянської літератури
можемо розрізнити два етапи. Перший починається
виходом журналу "Мистецтво"/1919 р./ і тягнеть-
ся приблизно до утворення "Всесоюзної Спідки
Радянських Письменників" з філією в Україні -
Спілка Радянських Письменників України /СРПУ/,
що сталося 1933 р. Другий період починається з
приїздом в Україну Постишева.

За першого періоду центром українського літе-
ратурного життя є Харків, його і можемо назвати
Харківським, в другому періоді центром українсь-
кого культурного життя є Київ, його можемо наз-
вати Київським /1934 р. столицю України пере-
несено з Харкова до Києва/.

В обох цих періодах большевицька Москва кон-
тролює українську літературну діяльність. В пер-
шому однак живе ще українська національна дум-
ка в літературі замаскована, в другому періоді
— іде безоглядна боротьба і знищення української
літературної відрубності. Перший період має
ознаки літературної самостійності, що до слова і
змісту. В першому періоді існує ряд письмен-
ницьких організацій і об'єднань, деякі з пись-
менників працюють самостійно не об'єднуючись.
В першому періоді існує між українсько-радянсь-
кою літературою і довоєнною ідейний зв'язок, ук-
раїнсько-радянська література живе визвольним
духом. В деяких письменників керівною ідеєю є,
головне, національна, соціальна, грає другорядну

релю.

Між старими українськими письменниками і новими радянськими настає ідейне злиття. На нові радянські позиції переходять старі письменники: Терещенко, Тичина, Рильський, Старицька-Черняхівська, Зеров, Загул, Винниченко. Зовсім старою творчістю зв'язуються ідейно радянські письменники як: Хвильовий, Куліш, Коосинка і другі.

В цьому періоді існують такі організації:

"Плут" очолювана І. Мижитенком, "Гарт" — заснована 1923 р. і очолена В. Блакитним глазом, до неї належали: Тичина, Любченко — секретар, В. Плушук, М. Йогансен, В. Смолич, Г. Коцюба.

"Гарт" розпадається 1925 р., а на його основі повстає в січні 1926 р. ВАПЛІТЕ — заснована М. Хвильовим. Туди належали: М. Яковий, /шишля/, як президент, М. Хвильовий — як замісця президента, І. Слісаренко, секретар, О. Добрянський, Тичина, Йогансен, А. Любченко, М. Плушук, Г. Коцюба, М. Вахан, Г. Шогуніт, В. Соєра, П. Панч, О. Кошляк, Г. Бпик, В. Яковський.

ВАПЛІТЕ проіснувала до січня 1926 р., потім ВАПЛІТЕ гуртуться біля журналу "Літературний Арсенал" /1929 — 30 рр./.

В 1929 ВАПЛІТЕ гуртуться біля журналу "Літературна Організація ПРОЛЕТФРОНТ", що проіснував до 19.1.1931 р.

ВАПЛІТЕ гуртуться з в. пролетарські письменники комуністи.

З хвильовістами зв'язані ідейно літературні організації "Молодія" і "Нова генерація".

"Аспісу" повстало 1923 р., туди належали: Коосинка, Підмогильний, Антонович-Давиденко, Плушук, Могильський, Івченко, Мокенко. Її зв'язували ідейно з неокласиками.

В 1924 р. з "Аспісу" виступає група письменників і утворила в Києві "Данку", туди належали: Антонович-Давидович, Коосинка, Підмогильний, Плушук і ін. "Данку" потім переіменують.

вано у "Марс" - Майстрия Револуційного Слова, це була організація не пролетарська, а народовецька, попутиницька, революційна.

ВУСПИ /Всеукраїнська Спілка Пролетарських Письменників/ - оснований на наказ Кагановича, угодовецька організація, очолював її Іван Кирилленко, належав туди Іван Микитенко і др.

Окремо працюють т.зв. неокласики - найбільш поборювані більшовиками. До них належали: М. Рильський, М. Зеров, проф. Д. Драй-Хмара, М. Могиляньський, проф. О. Дорошкевич, О. Бургарт, /В. Клеп/ і інші.

В другому періоді українська література стає державною, урядницькою. Письменник в цьому періоді не мистець, а урядовець. Виконує замовлення партії-держави, за що йому й держава платить. Зникають всі письменницькі організації в Україні, існують тільки СРПУ, як філія Всеобщої Спілки Радянських Письменників. Письменницька організація в Україні має не національний, а територіальний зміст. Туди належать, крім українців росіяни і жиди. Писають не українським, російським а то й жидівським мовах. Вони - советські. Письменників політично підверілих "ліквідуються" т.зв. забороняється їм писати і видавати. В письменстві існує заборона об'єднуватися і друкувати по-за державами організаціями і видавництвами. Переривається зв'язок українсько-радянської літератури з давньою: фізичним нищенням письменників, /Львівський, Коопинка, Вдисько, Фадьківський/, їх ізоляцією більшої частини української літературної спадщини, насмічування української літератури чужим видавцями, російськими, жидівськими і ін.

Проголошується єдність радянської літератури, соціалістичної духом, національної формою і орієнтація на Москву. Українська література повністю втрачає свою самоцінність, вона має

не може працювати в нашому шклярстві людини, які не знає мови народу, який вони обслуговує, якому вони служать. Можливо, хто працює в Україні, повинен знати мову українського народу.

В ці роки перед вами не стояло питання так, що треба збільшувати число українських шкіл. Обслуговування українського населення українською мовою ми повністю забезпечуємо.

Надзвичайно цікава річ, що серед населення, серед всіх учнів початкових шкіл, семирічної процент українців становить 80%, а в українських школах учиться 88% всіх дітей. Отже значна кількість дітей інших національностей вчиться в українських школах. Процент дітей які вчать в українській школі збільшився.

По деяких даних процент українців серед студентства, оскільки за ці роки майже не зросла його кількість, залишився той самий, що був 1933 р., 54% - 55%.

Інститути Наркомзему, за даними на I. I. 1936 р. мають 74,4% українців, Наркомважпрому - 40%, Наркоммісцевпрому - 31%. Тут уже, як бачите /по інститутах наркоммісцевпрому/ є деякі організаційні недоліки, прогалини, але треба зрамати, що інститути, нпр. наркомважпрому комплектується за рахунок цілого союзу.

Для характеристики складу нашої наукової інтелігенції треба зазначити, що на I. I. 1937 р. із загальної кількості професорів та викладачів по інститутах наркомзему, наркомважпрому, наркомздоров'я, та наркомосвіти - 7258 чоловік - 37% було українців. По інститутах наркомосвіти - 52% українців.

Але поруч з тим є у нас такі наркомати, які мають ганебно малий процент українців. Це так показує, що ми тут не доглядали. От, скажемо, у нас є ряд інститутів наркомважпрому. Серед

асистентів інститутів вахпрому українці становлять 36%. Безперечно, процент малий, зоча інституту всі оорзного значення, і до них з'їжджаються люди з усього Радянського Союзу не тільки з України. А от, особливо не припустимий стан по інститутах наркомздерев'я. Перед асистентів наркомздерев'я воього лише 36% українців. Чому це, звідки це? Це безперечно є наслідок незадовільності, що до цього, роботи наркомату вхорони здерев'я.

Наукова молодь, яка швидко зростає, в значному своєму числі складається з українців. Серед 1069 аспірантів, які є по наших інститутах - 50% українців, при чому по наркомземівських інститутах українців - 70%, по інститутах наркомосвіти - 57%, наркомздерев'я - 45%, по наркомвахпрому - 44%. Бачите, знову такі інститути наркомздерев'я пають задніх.

Серед аспірантури науково-дослідних інститутів в 1933 р. було українців 48,7%, а тепер 52,9%. Академія Наук УРСР має серед своїх наукових працівників 54,9% українців.

Надвичайно цікаві зміни відбулися в складі технічної інтелігенції, зокрема, серед інженерів нашої промисловості. За переписом 1926 р. серед інженерів було 14,3% українців, у 1930 р. вже 40%, а в 1934 р. серед інженерно-технічного персоналу промисловості і будівництва було 48,9% українців. У машинобудівельній промисловості серед інженерів і техніків у 1934р. було 51,4% українців, у технічній - 51,6%, у харчовій - 57,4%. В той же час по вугільній промисловості українців було лише 39,7%, серед двачайників - 6,4%.

Тепер, коло національного складу нашого державного апарату. Серед відповідальних працівників наркоматів України, українців 52,7%.

Могло б бути більш. В наркомості серед від-
повідальних працівників, українців - 80%, у
наркомземі - 70%, наркомрадгоспі - 67,9%, у
наркомосвіти - 63,2%. В той же час у нарком-
здоров'я - 28,7%, у наркомфінансів - 33,4%,
у наркомвнутторгівлі головторзі - 36%, нарком-
містопромі - 37,5%. Тут ми так само ще не
поглядали.

Куди взяти керівний склад таких райвиконко-
мів, то тут картина майже не змінилася. Серед
голів райвиконкому та міськрад, українців 70%.

В партії, в КП/б/У у нас тепер 57% україн-
ців. В той же час серед тих, кого ми зараз
приймали до партії, процент українців левів-
ше 61,5%, серед прийнятих в члени партії 65%
серед прийнятих у кандидати. Бачите, різниця
досить помітна, яка, безперечно вплине на
збільшення проценту українців у складі КП/б/У.

У комсомолі на 1.1.1934 р. ми мали україн-
ців 30%, на 1.1.1937 р. - 74%. От, ті основні
зміни, які відбулися протягом цих років, щодо
здійснення українізації.

Ан зростає в нас українська радянська куль-
тура?

Збільшилася тиражі художньої літератури. В
1933 р. було надруковано 404 назви, з тиражем
5517 тис. примірників, у 1936 р. надруковано
686 назви з тиражем 6679 тис. Тепер пишуть тов-
стіші книжки і тому наперу пішло на них у 1938
році в чотири і пів рази більше, ніж у 1933 р..

За ці роки незатітно зросла, подирилась да-
леко навіть за межі України українська народна
пісня, як, знаєте, що деякий час інакше було
приділено достатньої уваги. Тепер, пороблено вел-
ькі роботи щодо видання українських пісень та
іншого різновидового їх. утисає.

Особливо треба відзначити видання українсь-
кої пісні на патефонних пластинках, які вийшли

Вже мільйонами тиражем, але тираж цей ще малий, його не вистачає. В 1987 р. зроблено нові заходи, які так само будуть видані в мільйонних тиражах. Завдяки цьому українська мовна людина по всьому радянському союзу, бо там же біля сотател, біля мільйонної, зрозумілої пісні, для всіх народів радянського союзу як пісня українська... Так і з операми, особливо з оперою "Тарас Бульба", яка знає, користується великим успіхом. І дійсно, опера проробила велику художню, мистецьку роботу над новими постановками, над скадиною українського народу і в 1935 р., і тепер, в 1938 р. - новою постановкою "Тараса Бульби". Натоміжнення нашої опери орденом Леніна, на вишарковез Це справді заслужена нагорода за велику роботу, за отворення великої культурної цінності, яку являє собою тепер наш оперний театр.

Те саме треба сказати про драматичний театр. Наші драматичні театри, особливо за 1936 р, значно зросли з художнього боку і ми, товариші, задоволені цим зростанням, особливо окремих театрів, які ведуть перед.

Поруч з тим у нас і на тій ділянці є низка либ і недоліків. Не все це гаразд з викладанням українською мовою по наших вишах. За цю справу ми дармо не брались: Треба навести порядок. Деякі факти свідчать, що в деяких навчальних закладах справа стоїть надзвичайно погано.

Нам треба натиснути ще більше на українізацію апарату. Якщо по деяких ділянках ми відстаємо, то тільки через те, що не приділяємо їм достатньої уваги.

Але, не зважаючи на всі ці недоліки, я вважаю, що в справі будівництва української радянської національної культури наші досягнен-

ня безперечні і великі.

Такі основні підсумки нашої роботи в проведенні деніссько-оталінської національної політики в Україні і зрестання української радянської культури".

Одним словом, є що хрущовим ліквідувати!

Звичайно, всіх цих здобутків, хоч і як вони в дечому сумнівні, українська культура не дістала з доброї волі Москви. Москва давала, бо мусіла.

Зріст української культури в совєтах показує тільки непереможну волю українського народу творити те, що він сам собі бажає, а зовсім не те, що собі бажає зав. Совнак. Коли б не було проклятих "буржуазних націоналістів", цікаві б ми знали, що було б лишилося від української літератури ще 1918 р..

Друга імперіалістична війна 1939 - 45 рр.

Українське культурне життя в час війни /1939 - 45 рр./ можна б назвати окремим періодом, це, однак, не було б вірно. Культурне життя цього періоду в Україні, безперечно, має свої особливості. В основному культурна політика більшовиків міняється тільки в середниках, ідея ця ж сама. У воєнному періоді треба відмітити такі моменти культурного і політичного життя взагалі:

1/ Зріст націоналізму в Україні.

2/ Потурання йому більшовиків, щоб зв'язати Україну до війни.

3/ Зріст російського націоналізму, русифікації, шовінізму.

4/ Зріст націоналізмів у СРСР взагалі.

Наближалась війна. Україна сподівалась вікористати її для своїх визвольних планів. Занято Західні Землі 1939 р., прилучено Буковину і

Беоарабію в 1940 р. Між ОУВ і ЗУВ іде виміна ідей. ОУВ довідується про національне життя поза УРСР, на ОУВ починає проникати українська революційна організована сила /ОУН/, відшукуються і наві'язують зв'язки. Українська визвольна ідея, ідея оаместі пості приймається, як щось незвідне і природне. Наступає своєрідна змова між Східними і Західними Землями на відтинку боротьби з більшевизмом. Бліца ОУВ національно відмелоджується, відшукує себе, учить культурників ЗУВ мотки пристосування, маскуванія, конспірації. Всі чекають війни. З її вибухом /1941 р./ Україна "вб'яджує" Сталіна і більшевиків. Відступ до Сталінграду ніколи не був би здійснював, коли б Україна подумала воювати за більшевизм. Воєнну завірюху українці хочуть використати для своїх цілей. Не тільки представники західних земель, але й охідних /Арґадії Любченке, Гай-Головка і др./ стараються увільнитися від більшевицької опіки - не втікають з більшевиками. Українську Академію Наук, письменників, поетів, науковців більшовики навіть вивозять під охороною військ НКВД за Урал або в далеку Уфу, щоб тримати її надалі під караулом, українську еліту: Ордени почесні і титули советизації проказались заслабими, треба було для української думки мавд-іста. В час німецько-більшевицької війни в Україні іде далше ріст національної свідомості, націоналістичних настроїв, зростає національна революція. Цей процес продовжується і в час "визволення" України і він триває досі.

Більшовики, готуються до війни, намагаються за всяку ціну Україну "купити". Зайнявши західні землі і побачивши ріст націоналістичних настроїв, хочуть їх для себе капіталізувати - доказати, що в СРСР існує національна рівність. До Львова приїжджають письменники: Корнійчук, Бакал,

українські театральні групи, хорові і музикаль-
ні капелі, колись пертується твори українських
радянських письменників, святкується ювілей
/Кобилякської/, на сценах Львова, Києва і у
райських міст іде драма Корнійчука "Богдан
Імелівський", шкоро темпом надручується
фільм цієї ж назви, до Києва ідуть на екскурсію
українські науковці зі Львова Вовняк, Студилський,
Крип'якевич і др. У Львові діє український
театр Оперя і Балету під керівництвом зпанско
західно-українського режисера Блавацького, який
дає свої виступи в будинку Львівської Опері,
радіо і на естраді. Гремить українська радіо-
нальна, а навіть історична пісня, колись пертується
патрістичний твір Івана Ле "Україна" і т. п.

Своєрідним кроком в сторону України є наз-
начення Клима Ворошилова /українець з походжен-
ня Ворошило/ головою Комітету Оборони СРСР, а
Нарково - Оборони СРСР Тимощенка, крім цього
маршала СРСР це є українець з походження Кулик.

Під час виборів /1940 р./ до Верховної Рада
УРСР і СРСР немало багате українців, а це тре-
ба підкреслити, то українців ЗУЗ.

Це все поповнює злива орденів, премій, від-
значень, степенів, звань.

Большевики вводять орден: Амальницького, пе-
реіменують Дербіолов на Дербіолов-князьниць
князь Вводять особливий републіканський народний
Закордонних Справ і Оборони УРСР, вводять на-
зви чотирьох українських фронтів /дуже ванда-
льний сурегат українських в'єтнамських з'єднань/,
піднімає радіостанція з/д/про/ падає десять
у національному "дусі" опрацьовані реферати.
Міркомою Закордонних Справ України - признача-
ється популярний Корнійчук. Тепер однак о боль-
шевики більш насторожені, коли минає небезпечна
втрата України. Червона Армія йде в перед, боль

...евиків починають поступати з Україною зов-
до-большевицьке Корнілюшка обуряться від На-
команду Зав. Остров. На його місце приходить ста-
... зрусифікований большевик Мануїльський / з
... доходу зняв українське / Україні закладають зраду.
... Цей зворот відносно України однак не посилю-
... еться, він маскується знова, бо в Україні боль-
... шевиків стрікають дуже поширення визвольний рух
... - ОУН, і УПА.

Ця кон'юктуральна проукраїнська політика бо-
... лшевиків під час війни більш роздвана, як дій-
... сна, тільки замаскована. Дієсні цілі і дійсне по-
... ступовання большевиків в Україні. За лаштуками
... всіх цих "українізаційних" потягнень іде туди
... спочатку, і старанно маскована безоглядна бороть-
... ба з українством, яку ведуть російські елементи.
... В установах НКВД, а потім НКГБ іде дуже точна
... розробка українського націоналістичного руху.
... Його маскується, однак безоглядно нищиться. Ви-
... вози на Сибір на ЗУЗ т.зв. куркульських елемен-
... тів, нічні обшуки і арешти, процеси при закритих
... дверях, масові розстріли без суду, - це друга
... сторона медалі. Крім боротьби з українським на-
... ціоналістичним табором, большевики доформують т.
... зв. національні круги, а навіть соціалістичні.
... Арештують бувших УНДО-івців Дмитра Левицького
... Костя Левицького, соціалістів проф. Старосольсь-
... кого і др. Про ОУН нічого не пишуть, а як що десь
... вгадають, то як про деверсантів, бандітів. У Льво-
... ві відбувається кілька великих процесів - зна-
... ний процес 59-ох. ЗУЗ охоплює широке націоналі-
... стичне підпілля. Боротьба йде за лаштуками, глибо-
... ко з вибухом війни большевики, відступаючи,
... прилюдно беруть з України данину крові. На на-
... каз згори в містах ЗУЗ і ОУЗ вистрілюється бі-
... льшість політ'язнів і керівну інтелігенцію
... арештовану в перших днях війни спеціально до

розстрілу. Так вдаряє вже відкрите російсько-більшовицький елемент по українські агіті. Так проявляється "опіка" СРСР "допомога" великого російського народу" в Україні, яку на пережми не давно на своїй шкірі. Нем російський чебіт більшовицького Фабону тяжить і дальше в час війни. В Україну хайно ціла хмара висланих Крущова, жеріжників і політначальників партизанських загонів чи звичайна партизанів, які підтім мають в Україні партизанський рух. Це переважно елемент чужий, боромаї Україні, або знаціоналізеваних. Вони, прибираючи неваний вигляд "українських народних месників", стають ядром червоного партизанського руху в Україні. Всі Чодорови, Колцаки і др. командири українці були кілька знаряддям в руках політкерівників і жквджистів, "всланих Крущовим парашутами в тили німецької армії. Всі оті українські командири партизанських з'єднань одержали генеральське звання, ордени - героїську зірку, їх тепер часом показується народові, пишеться про них та й все. Зробили своє і можуть тихо сидіти, чи виконувати" дальше доручення большевицького сатрапа Крущова.

Це протиукраїнське вістря російських елементів вдаряє в українську масу і на фронті. Україна - "земеница", "земля изменили", "земля на передовку", ось вислови, в ім'я яких сталінські "заградні", зложені з росіяк, тнали українську мужву під німецькі кулемети, здержувати фронт Сталінграда.

В час війни за-за совєтської прогресивної маси вказать коротке російське імперіалістична мода, яка хоче української крови, боючись загрови для своєї імперії. Російські расисти "сталінської епохи" лічили не різнятся від самецьких расистів "гітлерівської епохи". При зустрічі

— в українському суспільстві, який зумовив ця російсько-більшевицька братина з шилом на устах звався українським словом "бандюра".

— Вікни замість задокументувати дружбу радянських народів, розшилює воєнізм, його озорює партія і держава культом, чашами російських діячів, генералів, навіяндльких героїв, воїтків: Петрів, Іванів, Грозних, Курчових, Дмитрів дновських, Ішжарських, Багратіонів, Калімонов, міністрів, дучейн, і навіть "русских передовик людей", а серед них мов в полон поміщається, як представника "великого героїчного українського народу" Богдана Імеліжницького. Це — "жашлак".

— Російський воєнізм, що розгорнувся в час війни, преродньо спричинив іст- також і других націоналізмів. Всі національності СРСР сподівались чогось нового від цієї війни — кращого, піднеслась і пробудилась національна свідомість, що загострив і настали удар російського воєнізму, що прогремів в СРСР. Не диво, що більшевики повернувшись, мусіли шьозити кримських татар і кавказьких осетинів, чеченців, а навіть грузинів та вірменів. Це питання порунують постановя ЦК КП/б/ про недоліки роботи в Татарській, Автономній республіці на Кавкаві і в Україні. Цього торкаються інституції советського пквд про боротьбу з бандитизмом і даверсаєм в цілому СРСР. Дух часу.

— В СРСР вертають давні царські чася. Легалізується в побуті слово "кацап", "хахол", "жид", "аркашка" і др. За царських часів словом "русский" можна було врятуватися від приналежності до "інородців" — другорядних народів, сьогодні цього немає. Тонуть "руски!" — вибраний народ, українці, білоруси, грузини — другорядні народи. Це наслідок війни, доказ нерозв'язання національного питання в СРСР. Тому більшевицька пропа-

Народу генія ще не вмер,
 Не вмер від кодної гармати
 В гроні світлому сеoster.....
 Благословенна наша мати,
 Рилзський побуварки поже межами України,
 Тужить за нею.
 Тебе коху я в грудях темних
 І лавандишному мозагу
 Мою найкращу з дум неземних
 Дагу любов мою палку.
 Тичина ніби оживає, називає свою веселу
 збірку "Перемагають і жить", з якого озиряється
 оя бокова завзятість:
 ..Щемота, гнів
 як зазичаць, на плачі бромді
 А безпощадний гнів факетирів.
 Тичина находить себе, пригадує часи "золото-
 го колон" і "соляничні ульцетель",
 вчуць його слова:
 Я єсть народ, якого Правди сила
 Ніким заволооваць не не була;
 Яка біда наша, яка чума қосила,
 А сила знову розцвіла... /Я утверджавсь/
 Тицилі пригадується, знова українське сонце
 віс гучає:
 Сонце. Сонце. — на гори і долини
 Сонце. Сонце. — на вода і поля
 Пригадується, домі і давній його "вітер":
 Вітер, вітер де наші набоє
 Вітер, вітер на німціа у оліди
 Віс хоче:
 Ляти, жати із сонцем віконцем,
 Ляти, жати з дверкми у світ... /шана, слава/
 Сосюра пише один з найкращих своїх творів,
 один з краєвих патріотичних вірків української
 поезії:
 Любіть Україну, як сонце любіть
 Як вітер і трави і води

В годину жалю і радості мить
Любіть у годину нагоди...

.....
Любіть у труді і коханнів бою
В цей час, як гудуть батареї
Всім серцем любіть Україну свою
І вічно ми будемо з нею /Любіть Україну/.

Патріотичний характер має "Клятва" М.Важана,
що появилася на перших днях війни:

В нас клятва і воля єдина
Бдливий в нас клич і горів
Ніколи не буде Україна
Рабою німецьких катів.

Про патріотику української поезії в час війни говорять хочби і самі заголовки. Малишко пише цикл віршів "Україно моя", М. Важан-Данило Галицький, М. Терещенко—"Дівча з України", "Мари", Сава Голованівський—"Пісня про мою Україну", Павло Усенко—"Де ти, Україно". Багато творчості присвячується в боротьбі з німцями. Ось деякі заголовки: М. Майовий—"Третя, Берлін", І. Негода—"Той день іде", П. Воронько—"Бий німця", і др. До патріотичних треба зачислити К. Яновського—"Генерал Макодзьоба" - лист партизана Карпа Макодзьоби до генерала фон Лаар, "Я вище генерала. Я - народ. Тепер ти розумієш який ти дурень хіба народ можна купити".

Війна вплинула на українських письменників поширення сил. Вона вплинула сприятливо на появу нових талантів. Брак нагляду дозволяє їм розвинутись, розростися. Побуваючи між народами і народом, вони збагачують свою тематику, світогляд, окріплюють національну свідомість, відчувають свою вартість. Багато з письменників побуває на фронтах, як воєнні кореспонденти, до них належать зо старих Сосюра, з молодих майор Борзенко, Петро Дорошко, і др. Українське

письменство в час війни зростає кількісно і якісно. З нових поетів треба згадати таких як: Сава Головинський, Терещенко, І. Негода, П. Усенко, Н. Забіла, П. Дорошко, З. Крижанівський, Л. Дмитренко, М. Пригара, В. Бичко, М. Стельмах, Г. Воронько, В. Швець, Я. Шпорт, В. Лісняк, Олександр Підсуха і інші.

За цей "патріотичний уміл", за цю волю висловитись, письменники платили дорожю ціною. творчість в честь Сталіна. Найвищою ціною і найганебнішою було епіграфічне "Слава Великому Сталіну від українського народу", написане колективно 14-ма поетами 1945 року. Дозволять, щоб служдали, от така засада сталінської творчості в "самостійних республіках".

Окрему роль мусіла оповіяти українська культура в час війни у боротьбі з українською революцією. Большевики примінили старий апробований метод російських імперіалістів, бити революцію її народом. У цьому випадку в імені українського народу мали виступати українські поети, науковці, письменники. Бачучи ріст українського незалежного руху і його вплив та поширення, його велику ідею, большевики примусили українську еліту до цього ганебного постукування. Появилось "звернення", листи, "Слова", доклади проти української революції, підписані індивідуально і збірно представниками української культури. Забрали голос старі сталінські царедварці і скоморохи: Тичина, Босюра, Рильський, відіавались нові: Галай, Возник, Шуват, додвівся новий сталінський прибуда Остап Вишня, змушено докласти свій підпис західно-українським представникам науки, Кривкевича, Степаніву, Д. Вільде та др. Що в сталінському окові по зуміє підти пляхон Івльового і прутити собі кулю в лоб, мусить

служити і вгадувати свою ідею, Рідно, царю, за можливість людського вивотіля.

Україна і культура:

З найдавніших часів Україна є шляком перехреснування культур. Завжди Україна є під впливом грецької культури, потім візантійської /приймає християнство/. Культурні впливи Візантії приймаються по її упадку /XVI ст./ і починаються в Україні впливи культури Риму — вплив, опанування України Польщею. Вплив гниє, триває досить коротко. Відтовляється знову вплив Візантії, обмиває якої стає Москва, точніше, Москва православна. По упадку Києва всі культурні здобутки переходять на північ і там далі культивуються. Це є т. зв. руська культура, якої руською ідеєю є православ'я. Її творять в першій мірі елементи українські, білоруські, московські і чужинські взагалі. Це культура не національна, вона вихриває від простого люду, це культура тодішньої князівської еліти, стану. Коли момент православ'я ослаблюється і настає національна зрізаничковація росієської імперії, починається боротьба між національними силами Росії за культурне первенство. Москві претендують на керівну культурну силу на сході Європи, на носіїв і продовжувачів візантійської культури. Ці самі права і претензії зголошують українці, маючи до цього історичні фактичні дані. Це боротьба за культурні керівництво і місце між Києвом і Москвою, точніше, Петербургом. Петербург використовує своє державне становище, чим перекидає шанси на свою сторону.

Вперше Україна істотує, як окремий культурний осередок в час революції в 1917 — 20 рр. Україна не орієнтується на нікого, хоче сама

бути орієнтиром, центром. Україна захоплюється своїм призначенням, своєю культурною місією. Ця ідея триває до сьогодні і проявляється то раз шкільніше, то раз слабше. Найсильніше проявляється ідея українського культурного центру і місії України в час українізації. Хвильовісти вірять і дають молодістю і силою українській нації. Українська нація має свої перемі будуючі, первні прогресу, які впливають з її суті. Отже - геть Москву, Україна новий культурно-політичний ~~к~~ центр, Україна носій культурного і політичного життя серед поневолених - азійський ренесанс.

Революція 1917-20 рр., створення української державності, потім боротьба з більшовиками на культурному і політичному відтинках виховує новий тип українця. Людину вольову, чинну, без пересудів, з виробленим почуттям національної й особистої вартості, саматика своєї нації. В боротьбі і діяльності українці бачать свою вартість. І цей новий тип, тип революційний є носієм ідеї післанництва України. Цей тип проявляється на СУЗ - хвильовісти і на ЗУЗ - донцівці, його загальною по обох сторонах збруча називають націоналістом-революціонером. Цьому типові завдячує наше політичне існування, сьогодні йому призначено творення майбутності України. Тип цей треба виробувати, зміцнювати, поповняти його ряди.

Ідея культурного політичного центра, ідея культурно-політичного пропикання України по-за її межі проходить через визвольні змагання 1917-20 рр., діяльність хвильовістів і революційно-визвольну боротьбу ОУН, УПА. Ця ідея є рушієм в сьогоднішньому нашому культурно-політичному процесі. На II-му Великому Зборі ОУН в 1941 р. вона оформлюється у лозунгу: "Водя

З М І С Т

	Стор.
I.	
Українська культура і большевики	1
II. Русифікація	
Суть і поділ	4
Стая української культури.	6
Боротьба двох культур.	8
III. Українізація	
Поділ, початки українізації.	12
Микола Хвильовий. Характеристика	15
Ідеї Хвильового	17
Хвильовий і його впливи.	23
Боротьба з хвильовізмом. Скрипник.	28
Здобутки українізації.	32
Зв'язки між укр. землями й еміграцією	37
IV. Советизація	
Суть	39
Постяшевщина. Советизація еліти.	42
Затонський	46
Андрій Хвиля. Українська мова.	48
Історія.	50
Українська література.	52
Дещо про здобутки.	55
Друга імперіалістична війна.	60
V.	
Україна і культура	76

40

ЗАСВІДЧУВАЛЬНИЙ НАПИС СПРАВИ № _____

У справі (розділі опису, закінченому описі) підшито і пронумеровано 40
(сорок) аркушів;

у тому числі літерні номери _____;

пропущені номери _____

+ аркушів внутрішнього опису _____

аркуш № 40 - чистий

Особливості фізичного стану та формування справи	Номери аркушів
1	2

Спеціаліст

Посада
21 червня 2018 року

[Підпис]
(підпис)

І. Кардашала

(ініціали (ініціал імені), прізвище)